

**Studeraandes användning av och förhållning till e-böcker
– ett resonemangsäktenskap mellan studerande vid Åbo
Akademi och e-böcker**

Anne Suvanto, 26909

Pro gradu-avhandling i informationsvetenskap

Handledare: Gunilla Widén och Eeva-Liisa Eskola

Fakulteteten för samhällsvetenskaper och ekonomi

Åbo Akademi

2021

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR SAMHÄLLSVETENSKAPER OCH
EKONOMI

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne	Informationsvetenskap	
Författare	Anne Suvanto	
Arbetets titel	Studeraandes användning av och förhållning till e-böcker – Ett resonemangsäktenskap mellan studerande av Åbo Akademi och e-böcker	
Handledare	Gunilla Widén	Eeva-Liisa Eskola
<p>Syftet med denna avhandling är att öka kännedomen om huruvida grundexamensstuderande använder e-böcker och på vilket sätt. Därtill redovisas hurdana attityder studerandena har till dem, speciellt när det gäller studierelaterade e-böcker.</p> <p>För att kunna nå avhandlingens syfte gjordes en enkät som var riktad till grundexamensstuderande vid Åbo Akademi. Enkätresultaten studerades genom att utnyttja lämplig teori. Den teoretiska referensramen består av forskningen i informationsbeteende, användningen av e-böcker och teknikacceptansmodellen TAM (technology acceptance model).</p> <p>Den största delen av respondenterna har läst e-böcker. Helst läser man dock tryckta böcker. Tryckta böcker ger en behagligare läsupplevelse och de är lätta att läsa. Att läsa tryckta böcker effektiviserar även inläringen och man minns innehållet bättre efter att ha läst en tryckt bok.</p> <p>Respondenterna läser e-böcker om den tryckta boken inte är tillgänglig eller om boken finns bara som e-bok. E-böcker lämpar bäst för att snabbt kontrollera fakta när man skriver en uppsats. E-böcker anses också vara mer tillgängliga och de har bättre sökfunktioner.</p>		
Nyckelord	e-böcker, e-bokläsning, läsning, läsupplevelser, läsundersökning, läsvanor, attityder, informationsbeteende, teknik, Technology Acceptance Model	
Datum: 31.1.2021	Sidoantal: 52 samt bilagor	

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	6
1.1 Utgångspunkten för undersökningen	6
1.2 Forskningsuppgift	7
1.3 Centrala begrepp	8
2 TEORI	10
2.1 Vad är en e-bok?	10
2.2 Studerandes e-boksanvändning	11
2.3 Informationsbeteende i förhållande till läsande	18
2.4 Technology Acceptance Model	22
3 METOD	26
3.1 Metodval	26
3.2 Enkät	27
3.3 Datainsamling	28
3.4 Kritisk granskning av metoden	30
4 RESULTAT	31
4.1 Bakgrundsinformation	31
4.2 Användning av e-böcker	34
4.3 Lån/nedladdning av e-böcker via Åbo Akademis bibliotek ...	40
4.4 Attityder gällande e-böcker och läsning	48
5 DISKUSSION	53

5.1 Studerande och e-böcker	53
5.2 Metodval	56
5.3 Studiens begränsningar och förslag till fortsatt forskning	56
Referenser	58
Bilagor	63
Bilaga 1: Följebrev	64
Bilaga 2: Frågeformulär	65
Bilaga 3: Flygblad	68
Bilaga 4: Studerandenas huvudämne	69

Diagram

Diagram 1. Beståndsdelar av informationsbeteendet	20
Diagram 2. Elementen i Technology Acceptance Model och hur de påverkar varandra	23
Diagram 3. Vid vilken fakultet studerar du?	32
Diagram 4. Respondenternas födelseårtionde	34
Diagram 5. Har du läst e-böcker?	35
Diagram 6: Varför har du inte läst e-böcker?	36
Diagram 7: Hur många böcker har du läst som e-bok?	37
Diagram 8: Vilka e-böcker har du läst?	38
Diagram 9: Vilket format föredrar du när läser för tent?	39
Diagram 10: Vilket format föredrar du när du läser för uppsatsskrivning?	39

Diagram 11: Hur många gånger har du lånat eller laddat ner e-böcker via ÅAB?	41
Diagram 12: Varför valde du en e-bok?	42
Diagram 13: Hur läste du boken?	44
Diagram 14: På vilken apparat läste du e-boken?	45
Diagram 15: Egenskaper förknippade med läsning	49
Diagram 16: Attityder gällande läsning	51

1 INLEDNING

Avsikten med denna undersökning är att studera hur grundexamensstuderande vid Åbo Akademi använder e-böcker och hur de förhåller sig till dem. Undersökningen avslöjar varför man läser eller inte läser e-böckerna. Resultatet visar på vilket sätt e-böckerna läses; på vilken apparat, från början till slut eller genom att bläddra i boken. Undersökningen visar också hurdana attityder som förknippas med att läsa e-böcker.

1.1 Utgångspunkten för undersökningen

Det pågår en övergång från att läsa tryckta böcker och annat på papper till att läsa digitalt. E-böckerna debuterade redan på 1970-talet med uppkomsten av Project Gutenberg (Lebert, 2009), men de slog igenom först i millennieskiftet 2000 när användningen av internet ökade markant (Gromov, 2020). I augusti 1999 fanns det cirka 195 miljoner internetanvändare i världen. Ett år senare, i augusti 2000, hade siffran nästan fördubblats till 369 miljoner. I augusti 2001 fanns det redan 513 miljoner internetanvändare i världen. (Ibid.)

Beståndet av e-böcker på universitetsbibliotek har vuxit enormt sedan början av 2000-talet. Enligt den vetenskapliga bibliotekens statistikdatabas har universitetsbibliotekens e-boksbestånd vuxit från 10 402 exemplar år 2002 till 6 982 174 år 2018 (Nationalbiblioteket, 2020).

Åbo Akademis bibliotek skaffade sina första e-böcker år 2004. I början bestod e-boksbeståndet av 19 titlar. År 2018, 14 år senare, fanns det uppskattningsvis redan 571 732 e-böcker på Åbo Akademis bibliotek. (Nationalbiblioteket, 2020). Detta var en enorm förändring under en relativt kort tid. Ur bibliotekets synvinkel skapar e-böckerna en utmaning. Borde biblioteket skaffa mera av dem? Eller är det tryckta böcker studenter helst vill läsa?

Tidigare studier har visat att e-läsning inte är helt oproblematiskt. Till exempel i en studie av DeStefano och LeFevre (2007) kom det fram att hyperlänkar bland text brukar öka det kognitiva kravet på beslutsfattande och visuell bearbetning. Denna kognitiva belastning kan leda till sämre läsförståelse (ibid.). I en tidigare studie kom Wästlund et al. (2005) fram till delvis likadana resultat. Wästlund et al. studerade läsförståelse och skrivande efter att försökspersonerna hade läst ett elektroniskt pdf-dokument och nyhetsartiklar på papper. De som läste på papper presterade bättre än de som läste på en dator. Dessutom hade de som hade läst pdf-dokumentet högre stresskänsla än de som hade läst på papper. De kände sig även tröttare. (Ibid.). En studie bland norska högskoleelever vittnar vidare om att när man läser på skärm leder det till sämre läsförståelse än när man läser på papper (Mangen, Walgermo & Brønnick, 2013).

1.2 Forskningsuppgift

Syftet med denna avhandling är att öka kännedomen om huruvida grundexamensstuderande använder e-böcker och på vilket sätt. Därtill redovisas hurdana attityder studerandena har till dem, speciellt när det gäller studierelaterade e-böcker. Studien strävar också till att öka kunskapen inom informationsvetenskap speciellt inom teoriområdet informationsbeteende i ett relativt nytt ämnesområde, e-böcker.

Undersökningsresultat kan även stödja Åbo Akademi's bibliotek i deras beståndsarbete och vid planering av tjänsterna kring e-böcker. Som Jim Dooley (2011, 131) säger det: "En viktig aspekt av beståndsutvecklingen är att förstå användarnas preferenser."

Avhandlingens syfte nås genom att svara på följande två frågor:

- 1) Hur använder grundexamensstuderande vid Åbo Akademi e-böcker?
- 2) Hur förhåller grundexamensstuderande sig till e-böcker?

För att kunna svara på dessa frågor gjordes en enkät som var riktad till grundexamensstuderande vid Åbo Akademi. Enkätresultaten studeras genom att utnyttja lämplig teori. Eller som den välkände informationsvetare Thomas D. Wilsons (2016) uttrycker det: ”Vi ägnar oss åt teori för att hitta förklaringar till varför folk beter sig på ett visst sätt med hoppet om att, som resultat, kunna hitta sätt att hjälpa dem fungera mer effektivt eller att hitta bättre sätt att tjäna dem.”

Den teoretiska referensramen består av forskningen i informationsbeteende, användningen av e-böcker och teknikacceptansmodellen TAM (technology acceptance model).

TAM har som mål att förklara hur informationssystem används med den upplevda nyttan samt den upplevda användarvänligheten som utgångspunkter (Davis, Bagozzi, & Warshaw, 1989). TAM kan användas för att förklara varför en person är villig att acceptera vissa tekniker (Venkatesh & Davis, 2000). E-bokläsning kräver alltid en apparat eftersom man läser på en skärm, vilket leder till att läsarens inställning till läsapparaten spelar en roll i e-bokläsning.

För att positionera denna undersökning inom ämnet informationsvetenskap, ska jag citera Stock och Stock (2013, 465): ”Att studera användare och användning [av information] är ett delområde inom empirisk informationsvetenskap som beskriver och förklarar informationsbeteende hos folk.” Formuleringen baserar de på de på flera andra forskare (Case, 2007; Cole, 2012 & Ingwersen & Järvelin, 2005).

1.3 Centrala begrepp

Denna avhandling fokuserar på e-böcker och hur studerande använder och ställer sig till dem. Avhandlingens teoridel handlar om informationsbeteende och modellen om hur ny teknik mottas – Technology Acceptance Model (TAM). Dessa centrala begrepp presenteras kort redan i detta kapitel. I teoridelen redovisas de utförligare.

Vad en e-bok är kan och har definierats på många sätt. I Nationalencyklopedin (Helmersson, 2017) definieras e-boken på ett följande sätt:

”elektronisk bok, digital motsvarighet till en tryckt bok, läsbar i någon typ av datorbaserad utrustning. En e-bok är en bok i elektronisk form som kan läsas på en vanlig dator, handdator, mobiltelefon, surfplatta eller specialanpassad e-bokläsare (s.k. läsplatta).”

Informationsbeteende är en central forskningsinriktning inom ämnet informationsvetenskap. Pettigrew, Fidel och Bruce (2001, 44) definierar informationsbeteende som ”en studie över hur folk har behov av, söker efter, ger bort och använder information i olika sammanhang, däribland arbetsplatsen och vardagslivet”.

Technology Acceptance Model (TAM) är en teoretisk modell som har som syfte att förklara användarens acceptans, viljan eller motviljan till att använda ny teknik eller ett informationssystem (Davis et al., 1989 & Venkatesh & Davis, 2000).

2 TEORI

Teoridelen av denna avhandling består av fyra kapitel. Det första handlar om e-böcker. Vad är en e-bok, hur definieras den? Det andra kapitlet ägnas åt studerandes e-boksandvändning genom att presentera tidigare forskning kring ämnet. Det tredje kapitlet ägnas åt informationsbeteende och dess förhållande till läsning. Det sista kapitlet i teoridelen handlar om Technology Acceptance Model (TAM). TAM kan hjälpa identifiera och förstå vilka faktorer som förklarar varför man använder eller inte använder teknik, i denna studie särskilt e-böcker som representanter för en ny teknik.

2.1 Vad är en e-bok?

Innan det läggs till ett 'e' före ordet bok är det bra att börja med att definiera vad en bok egentligen är. Enligt UNESCOs (2017) definition är en bok "en icke-periodisk tryckt publikation bestående av minst 49 sidor". Boken har behållit sitt nuvarande format i ungefär 570 år (Darnton 2009). Formatet man känner idag är från ca. 1450 när tysken Johann Gutenberg lanserade ett nytt sätt att trycka böcker. Böckerna började tryckas med rörliga, utbytbara typer. (Suarez & Woudhuysen 2013.)

Från rörliga typer tog det 524 år innan internet blev till. Från internet till sökmaskiner tog det ytterligare 17 år (Darnton, 2009) och då är det början av 1990-talet. E-böckerna dök dock upp innan dess. Enligt Chris Armstrong och Ray Lonsdale (2011) ligger den allmänt accepterade födelsen av e-boken så långt tillbaka som 1971 då projektet 'the Gutenberg archive of electronic texts' startades av Michael Hart. Projektet kallas för Project Gutenberg idag. Det är ett ideellt projekt som vill göra upphovsrättsfria böcker tillgängliga för alla via internet. (Project Gutenberg, 2020.)

Chris Armstrongs (2008) definition av en e-bok är baserad på flera e-boksdefinitioner (till exempel Rao 2003, McKnight & Dearnley 2003 och Landoni, Wilson & Gibb 2001). Hans formulering lyder:

”En e-bok är vilket som helst innehåll som är igenkännligt som en bok oberoende av storlek, ursprung eller sammansättning, exklusive tidskrifter som har gjorts tillgänglig elektroniskt för referens eller läsning på en apparat (som kan hållas i hand eller på bordet) som innehåller en skärm.” (Armstrong, 2008, 199)

I enkäten som utnyttjades för datainsamling i denna undersökning beskrevs e-böckerna på ett följande sätt (Nationalencyklopedin 2015): ”En e-bok är en bok i elektronisk format (t.ex. PDF eller EPUB). E-boken kan läsas på dator, surf- eller läsplatta eller på mobiltelefon.”

2.2 Studerandes e-boksanvändning

I nuläget verkar det som om att man använder e-böcker för att snabbkolla fakta eller ögna igenom boken. E-boken ses som ett tillägg till den tryckta boken. (Gravett, 2011.) En överlägsen orsak till varför man inte vill använda e-böcker är att man hellre läser tryckta böcker. Detta bevisas i flera studier. Men det finns också tecken på en förändring i användning av e-böcker.

Studierna i detta kapitel presenteras i en ungefärlig åldersföljd från den äldsta till den nyaste. De flesta av undersökningarna har gjorts i Europa eller Förenta staterna.

I en undersökning av Rowlands et al. (2007) kom det tydligt fram att det är behagligare att läsa tryckta böcker än e-böcker. I undersökningen deltog 1 818 studerande (67,4 %) och fakultetsmedlemmar (32,6 %). Frågor angående e-böcker ställdes enbart till dem som hade angett att de använt e-böcker. Av respondenterna hade 44 procent använt e-böcker.

För att reda ut hur för- och nackdelar av e-böcker och tryckta böcker fördelar sig bad forskarna enkättagarna att välja mellan tre alternativ i förhållande till nio egenskaper. Dessa tre alternativ var 1 = e-böcker är bättre, 2 = tryckta böcker är bättre och 3 = vet ej. Egenskaperna som respondenterna fick ta ställning till var 1) lätt att kopiera, 2) aktuell, 3) rum, 4) tillgänglig dygnet runt, 5) bekvämlighet, 6) lätt att navigera, 7) anteckningar, 8) lätt att markera plats och 9) lätt att läsa. De tre sistnämnda egenskaperna associerade enkättagarna mest med tryckta böcker. Det är alltså lättare att göra anteckningar när man läser en tryckt bok. Det är också lättare att markera ett visst uppslag med till exempel ett bokmärke i en tryckt bok. Det är också lättare att läsa tryckta böcker. Egenskapen nummer 6, lätt att navigera, det vill säga bläddra i boken eller hitta till rätt plats i boken, associerades lika mycket med båda boktyperna och egenskaperna 1–5 associerades mest med e-böcker. Det är alltså lättare att kopiera text från en e-bok och klistra in texten i ett dokument än från en tryckt bok. Det är lättare att uppdatera och korrigera fel i en e-bok vilket gör dem mer aktuella. E-böcker är inte skrymmande och tillgång till dem är inte beroende av biblioteks öppettider. (Ibid.)

År 2008 gjorde Jamali, Nicholas och Rowlands en undersökning om e-böckernas för- och nackdelar. I denna undersökning förekom liknande fördelar för e-böcker som i föregående studie. Tillgänglighet är den största dragningskraften hos e-böckerna, den nämndes som fördel av över 6 000 respondenter, det vill säga 52,44 procent av alla omnämmanden. Att man lätt kan söka i texten fick 13,23 procent av omnämmandena. E-böckernas pris var den tredje mest omnämnda fördelen (10,76 %). Priset motiverades med påståenden som ”det finns en massa e-böcker som är gratis” eller ”billigare än att köpa en tryckt bok”. (Jamali et al., 2009.)

I Jamali et al.:s (2009) undersökning studerades också e-böckernas nackdelar. Den främsta nackdelen med e-böckerna är skärmläsning. Den fick 7,6 procent av omnämmanden. Att läsa på papper är lättare. Det är inte bara det att ögonen blir trötta utan också att det är svårare att koncentrera sig när man läser på skärm. Att man föredrar tryckta böcker fick näst mest omnämmanden (6 %). Denna undersökning studerade enbart fakultetsmedlemmar och studenter som hade använt e-böcker. (Ibid.)

I en studie vid University of Maryland frågades det hur ofta respondenterna använder e-böcker för forskning eller för att läsa på fritid. Den populäraste responsen var 'aldrig'. För att använda e-böcker för forskning valde 31 procent av de 1 343 respondenterna svarsalternativet 'aldrig'. För att använda e-böcker på fritid var andelen aldrig-svar 41 procent. Det största antalet av respondenterna, 41 procent, ville också att biblioteket vid University of Maryland helst skulle skaffa vetenskapliga monografier i tryckt form. (Corlett-Rivera & Hackman, 2014.)

Corlett-Rivera och Hackman (ibid.) frågade också studerandena vad som skulle få dem att använda e-böcker mera. Bättre tillgång till e-böcker var en faktor. Att ha tillgång till en e-boksläsare skulle också öka respondenternas villighet att använda e-böcker. Studerandena ansåg också att information om e-böcker och hur de används skulle göra dem mer mottagliga för e-böcker. I Corlett-Riveras och Hackmans studie deltog studerande och lärarkåren i humaniora (73 % av respondenterna), samhällsvetenskaper (17 %) och pedagogik (10 %).

År 2014 redde handelshögskolan vid Jyväskylä universitet och universitetsbiblioteket ut studerandes erfarenheter om hur väl e-böcker lämpar sig för och fungerar som kursböcker. Det var cirka 300 studerande som deltog i två kurser i ledning och företagande och hade möjlighet att svara på enkäten om e-böcker. Forskare fick 27 svar, vilket innebär att man inte kan dra djupgående slutsatser om resultat, men de valde att analysera resultaten oavsett detta. (Kivinen, 2015.)

Det som var det viktigaste för respondenterna var att kursboken är tillgänglig. De två e-böcker som hörde till kurslitteratur på handelshögskolans två kurser var ofta otillgängliga under kursens gång. Man kunde inte logga in i e-boktjänsten eller så var boken helt enkelt ur bruk. Avbrotten brukade vara från ett par till tio dagar. (Ibid.)

För respondenterna var tillgången till boken viktigare än formatet. Största delen av respondenterna valde ändå att läsa tryckta böcker. Valet motiverades med att det är effektivare att läsa på papper med tanke på inläring. Bokens struktur är lättare att iaktta i tryckt form. Det är också lättare att göra anteckningar. Det sistnämnda argument innehåller en paradox enligt forskarna. Man säger att e-boken väljs eftersom det är lättare att göra anteckningar med den men ändå uppskattar man inte

e-böckernas anteckningsverktyg. Forskarna tolkar detta så att respondenterna inte känner till e-böckernas olika egenskaper eller så att dessa egenskaper inte motsvarar användarnas behov. (Kivinen, 2015.)

Det som talar för e-böcker är trots allt deras tillgänglighet. ”Man måste inte komma till biblioteket” som en av respondenterna motiverade. Det framkom också andra fördelar i undersökningen. Man behöver inte bry sig om belysningen för att kunna läsa en e-bok då belysningen finns inbyggd i olika apparater och medföljer boken. Det är också lättare att ta med sig en e-bok än en tryckt bok på resor. (Ibid.)

År 2015 genomfördes en internationell undersökning i 19 länder i Europa, Asien och Nord- och Sydamerika. Finland var ett av deltagarländerna. I Finland svarade 668 studenter på frågor i en nätenkät. Studenterna representerade olika huvudämnen enligt följande: samhällsvetenskaper 43 procent, medicinska vetenskaper 14 procent, tekniska vetenskaper 11 procent och humanistiska vetenskaper 10 procent. Största delen, 71 procent, av respondenterna var kvinnor och 21 procent var män. I denna undersökning frågades även om respondenterna hade någon form av läshinder, vilket 53 respondenter (8 %) hade. (Kortelainen, 2016.)

Av dem som inte hade läshinder ville 67,6 procent hellre läsa tryckta kursböcker än e-kursböcker. E-böcker föredrogs av 17,3 procent medan 15,1 procent inte hade någon preferens. Av respondenterna som hade läshinder föredrog 77,3 procent tryckta kursböcker, 7,6 procent ville hellre läsa e-böcker och 15,1 procent var varken för eller emot e- eller tryckta böcker. Påståendet ”Jag vill ha all kursmaterial i tryckt form” hölls med av 44,1 procent av respondenterna utan läshinder jämfört med 54,7 procent av respondenterna med läshinder. Av annan åsikt med påståendet var 40,6 procent av respondenterna utan läshinder jämfört med 30,2 procent av de respondenter som hade läshinder. (Ibid.)

Ungefär hälften (52,2 %) av respondenterna utan läshinder ville hellre skriva ut kursmaterial än läsa dem digitalt, medan 33,3 procent läste kursmaterialet gärna i elektronisk form. Av respondenterna med läshinder ville 69,8 procent hellre skriva ut kursmaterialet än läsa dem digitalt och 20,8 procent av den kan läsa elektronisk kursmaterial. (Ibid.)

ProQuest är ett amerikanskt informationsföretag. Till företagets produkt- och tjänstesortiment hör till exempel olika databaser och e-bokstjänster för vetenskapliga bibliotek. Företaget har studerat e-boksanvändning globalt. I deras studie från 2016 fick de över 2 000 svar. Respondenterna var studerande (71 %), doktorander (10 %), bibliotekarier (10 %) och universitetspersonal (5 %). Vilka de återstående fyra procent var framkommer inte i artikeln. (McKiel, 2016.)

Man måste hålla i minnet att denna studie har gjorts av en e-bokstjänsteleverantör. Enligt studien föredrar 44 procent av respondenterna en e-bok, medan 42 procent föredrar en tryckt bok och 14 procent inte anger någon preferens. Till en öppen fråga ”Vad frustrerar dig mest i att använda e-böcker?” fick de 1 089 svar. Det vill säga ungefär hälften av respondenterna svarade på frågan om frustrationer angående e-boksanvändningen. (Ibid.)

McKiel (2016) lyfte upp fem huvudpunkter angående frustrationerna:

- 1) Nerladdning. Till nerladdning hör frustrationer såsom
 - att inte ha tillgång till tjänsten
 - långsam internetkoppling
 - att man inte får ladda ner e-boken för att läsa den när man inte är kopplad till nätet eller att man bara får ladda ner ett visst antal e-böcker.
- 2) Ögon: Läströtthet, att läsa e-böcker är skadligt mot ögonen och att ögonen tröttnar snabbare när man läser e-böcker.
- 3) Anteckningar.
 - När man gör anteckningar görs citeringar automatiskt, vilket gör dem svåra att organisera.
 - Man kan inte rita, utan bara skriva anteckningar.
 - Man saknar känslan av pappret.
- 4) Begränsad tillgänglighet. Det finns olika restriktioner förknippade med e-böcker.
 - Man kan till exempel inte alltid printa ut eller kopiera text eller ladda ner den (se punkt 1).
 - Det kan finnas regionala begränsningar.

- Vissa e-böcker kan inte bläddras utan man måste läsa boken från början till slut.
- Ofta krävs det inloggning.

5) Format

- För tryckta böcker finns det bara ett ”läsprogram”, för e-böcker finns det flera vilket gör det svårare att få tillgång till dem.
- Alla format passar inte alla e-boksläsare.
- Olika program har olika system för anteckningar.
- Man måste ha en skild läsapparat.
- Svårt att läsa ute i solen.
- Det är inte lika lätt att bläddra i en e-bok som i en tryckt bok.
- Skumläsning är lättare med en tryckt bok.
- Alla böcker är inte tillgängliga som e-böcker.

I en pakistansk undersökning som gjordes bland studerande i agrikultur, ingenjörsvetenskap och samhällsvetenskap vid tre universitet kom det fram att studerandes kön och studieämne påverkar e-bokläsning. Khan, Bhatti och Khan (2016) lyfte fram att män oftare läser e-böcker än kvinnor. Andelen manliga studerande som läser e-böcker dagligen var 25 procent jämfört med de kvinnliga studerandenas fyra procent. Enligt denna studie påverkar också studieområdet e-bokläsning. I fråga om daglig e-bokläsning fördelades studieområden enligt följande: ingenjörsvetenskap 40 procent, agrikultur 15 procent och samhällsvetenskap 14 procent. (Ibid.)

Orsakerna till varför man läser e-böcker var att det stödjer studerandet, texten i en e-bok kan läsas snabbt, e-bokläsandet stärker akademisk prestation och att det är lätt att hantera e-böcker. Orsakerna som hindrar e-bokläsandet var att det inte finns e-böcker på biblioteket, att man saknar personliga datorer och e-böckernas olika format. (Ibid.)

Frågeformuläret skickades till 350 studerande av vilka 315 svarade. Till slut blev det 300 svar som analyserades. Det som skall noteras är dock att e-böckerna fortfarande

är ett relativt nytt koncept i Pakistan, så det går inte att studera ämnet bredare som forskarna själva konstaterar. (Khan et al., 2016)

I en färskare undersökning från Pakistan av Rafiq och Warraich (2019) kom inte frågan om tillgången till personliga datorer fram. Men även denna studie vittnar om den tryckta bokens överlägsenhet bland studeranden. En signifikant andel av respondenterna, dvs. 68 procent, föredrog tryckta böcker jämfört med 32 procent som hellre ville använda e-böcker. Orsakerna till varför den tryckta boken dominerar ligger i e-bokläsandet: Det är svårare att koncentrera när man läser e-böcker och man vill inte läsa från en skärm. (Ibid.)

Potnis et al. (2018) studerade hur olika faktorer påverkar studenters e-boksanvändning. Den första av de fem faktorerna var organisatorisk miljö (organizational environment) vilket innebär de olika resurserna som biblioteket har att erbjuda, till exempel datorer, personalens kunnande eller utrymmena. Den andra faktorn dvs. yttre kontrollfokus (external locus of control) betyder att man tror sig inte att ha kontroll över sitt eget liv, utan ens liv och beslut kontrolleras av maktfulla personer eller ödet. Den tredje faktorn är normer, vilka också kan kallas för socialt tryck, mot vilket man överväger sitt beteende. Den fjärde faktorn är upplevt nöje som man upplever när man använder e-böcker. Den sista och femte faktorn är egenskaper av informationsteknik. Till varje faktor hörde 3–5 påståenden som deltagarna tog ställning till genom att välja mellan ”instämmer i helt” och ”instämmer inte alls” med tre svarsalternativ mellan dem. Därtill studerades det hur dessa fem faktorer påverkade enkättagarnas beteendemässiga avsikt, det vill säga deras avsikt att använda e-böcker i framtiden.

Av undersökningen framgick det att den organisatoriska miljön påverkar studerandes e-boksanvändning. Med detta menas till exempel att biblioteket erbjuder e-böcker i flera vetenskapsgrenar, att tillgången till e-böckerna är gratis, att det är lätt att hitta e-böckerna till exempel via en gemensam sökmaskin och att bibliotekarier hjälper med alla frågor och problem kring e-böcker. (Ibid.)

Socialt tryck påverkar studerandes e-boksanvändning positivt. Det är mer sannolikt att studerande använder eller skall använda e-böcker om de får uppmuntran till det av

sina föräldrar, studiekamrater och professorer. Upplevt nöje har också en positiv påverkan på e-bokläsning. Ifall studerande upptäcker att det är roligt eller njutbart att läsa e-böcker skall hon eller han med stor sannolikhet läsa e-böcker i framtiden också. Därtill visade det sig att vissa informationstekniska egenskaper påverkar studerandes e-bokanvändning positivt. Dessa egenskaper kan vara till exempel att det finns multimediala egenskaper i e-böcker, att det går att kopiera text från en e-bok och göra anteckningar i den samt att man kan dela textbitar till exempel på social media. (Potnis et al., 2018.)

Som denna genomgång av undersökningar om studerades e-bokanvändning visar vill studerande helst läsa böcker i tryckt format. Att läsa på papper är lättare och behagligare än att läsa en e-bok. E-bokläsning gör det svårare att koncentrera sig och att minnas det man läst. Man måste visserligen medge att e-böcker har sina starka sidor också. Tillgänglighet nämndes i flera undersökningar som en dragningskraft hos e-böckerna.

2.3 Informationsbeteende i förhållande till läsande

Informationsbeteende är ett centralt forskningsområde i ämnet informationsvetenskap (Åbo Akademi, 2020). Begreppet informationsbeteende går att definiera på olika sätt. I början av denna avhandling, i kapitel 1, noterades redan hur Pettigrew et al. (2001) definierar informationsbeteendet som ett studieområde i ämnet informationsvetenskap: Att man studerar hur folk har behov av, söker efter, delar ut/ger bort och använder information i olika sammanhang. Ett till blick tillbaka till kapitel 1: För att beskriva och förklara informationsbeteende innebär att man studerar användare och användning (Stock & Stock, 2013).

Savolainen (2003) beskriver informationsbeteende som en process som består av tre faser. Först uppstår informationsbehov som följs av informationssökning. Processen avslutas med informationsanvändning. (Ibid.) Ingwersen och Järvelin (2005) för sin

del definierar informationsbeteendet som framställning, anskaffning, förvaltning, användning och kommunicering av information, samt informationssökning.

Wilson's modell från 1996 gör en skillnad mellan informationsåtervinning (information searching), informationssökning (information seeking) och informationsbeteende (information behaviour). Informationsåtervinning innebär att man använder informationssystem för att nå information. Informationssökning innebär att man aktivt söker i och använder olika informationskällor. Den innefattar också de strategier man skapar för att nå information, en av vilka kan vara den tidigare nämnda informationsåtervinningen. (Wilson & Walsh, 1996). Wilsons (2000) syn på informationsbeteende är ganska bred. Enligt honom handlar det om helheten av mänskligt beteende när det gäller informationskällor och kanaler. Han anser även passivt mottagande av information, som till exempel att titta på annonser på tv:n, att vara informationsbeteende.

Nigel Ford (2015) argumenterar delvis mot Wilsons definition av informationsbeteendet. Han menar att om man anser all passiv mottagning av information (som till exempel tv-reklam) vara informationsbeteende, då blir det ingenting kvar som inte kan anses vara informationsbeteende. Ford konstaterar att det säkerligen måste finnas en skillnad mellan att bara finnas till i en miljö med informationsstimulanser och informationsbeteende. Han funderar vidare. Innehåller olika beståndsdelar av informationsbeteendet även deras negativa, motsatta sidor? Om man inte har ett behov av information eller om man väljer att inte söka information, är det då inte informationsbeteende? (Ibid.)

Följande diagram visar Fords syn på informationsbeteendet.

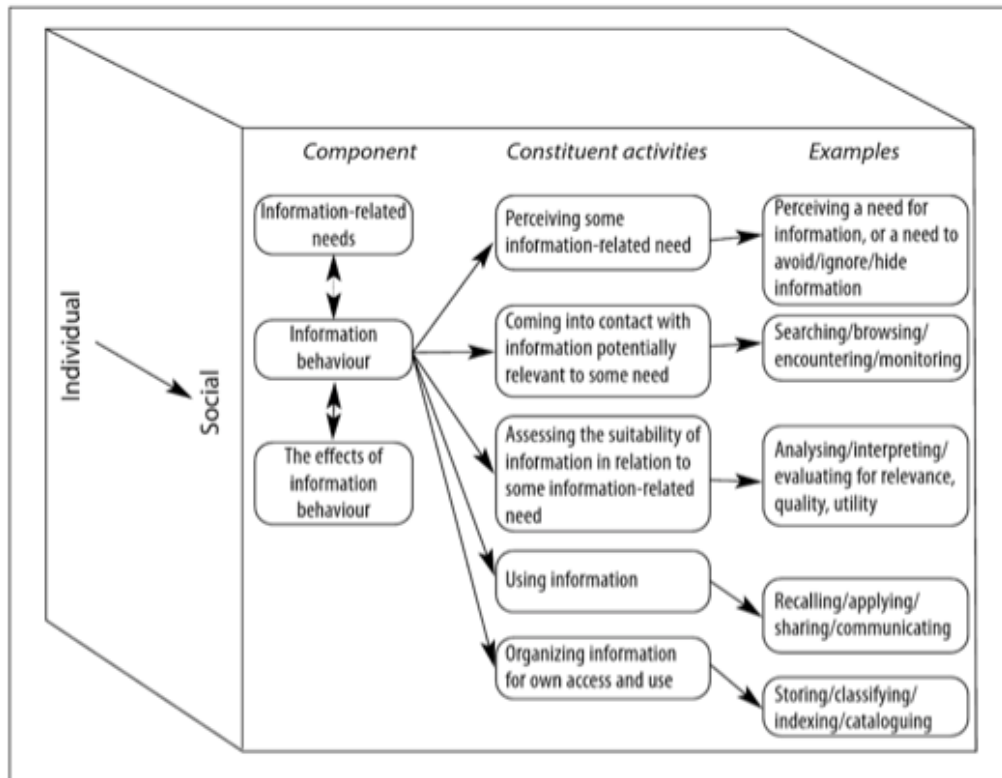

Diagram 1. Beståndsdelar av informationsbeteendet (enligt Nigel Ford (2015))

I första ”kolumnen” av Fords modell står komponenter som informationsrelaterade behov, informationsbeteende och följderna av informationsbeteende. Ford resonerar att ett informationsbehov som sådant inte är informationsbeteende, utan det kan leda till informationsbeteende. Likaså som följderna eller effekterna av informationsbeteende inte direkt kan anses som informationsbeteende. De kan bli informationsbeteende senare när det uppstår ett behov som förverkligas som informationsbeteende. (Ford, 2015.)

Ford konstaterar att varje beståndsdel av informationsbeteende (Constituent activities) i andra ”kolumnen” innehåller alltid också den negativa delen av aktiviteten. Man kan alltså komma i kontakt med information som kan vara relevant för ens informationsbehov eller så gör man inte det som också kan anses vara informationsbeteende. Han resonerar vidare att ”informationsbeteende kan omfatta gömmande, undvikande, ignorerande och förstörande av information lika väl som sökande och användande av det.” (Ford, 2015, 17.)

Att ha kunskap om informationsbeteende kan hjälpa oss att öka individers, organisationers och samhällets tillgång till och användning av information. Den kan bidra till att förbättra medvetenhet om hur man kan maximera kvaliteten och effektiviteten i hur man framställer, söker efter, hittar, evaluerar och använder information hos informationsanvändare, informationslämnare och utvecklare av informationssystem (Ford, 2015).

Ju mer man förstår individers informationsbeteende, desto mer värde lägger man till att designa sådana informationssystem som möjliggör effektivare utforskning, navigering och återvinning av information (Ford, 2015). Forskning inom ämnet informationsvetenskap fokuserar ganska ofta på informationssökningsaspekten av informationsbeteende. Mindre fokus läggs på hur den hittade informationen behandlas och används. (Lopatovska & Sessions, 2016)

Att läsa utgör en väsentlig del av en informationssökningsprocess. Enligt Lopatovska och Sessions (2016) består informationssökningsprocessen av tre faser: 1) inledning och formulering, 2) utforskning och 3) utvinning och avslutning. Som lässtrategier som ingår i alla tre faser, identifieras djupläsning och ytläsning. Ytläsning kan delas i tre kategorier: skumläsning, scanning och bläddring. (Ibid.)

Lopatovska och Sessions (2016) studerade vilka lässtrategier informationsvetenskapsstuderande hade i förhållande till olika faser av informationssökning. De fokuserade speciellt på hur informationssökningsprocessen och val av media (dvs. tryckta eller elektroniska dokument) påverkar läsning. Deltagarna i deras undersökning använde båda strategier när de läste digitalt material även om det oftast är ytläsning som förknippas med digitala texter. Lopatovska och Sessions konstaterar vidare att man kan bättre förstå individers val av och preferenser för informationskällor (till exempel kursböcker eller artiklar) och media (till exempel tryckta eller elektroniska verk) genom att förstå läsprocesser och -behov.

Man har olika behov och ändamål när man läser. Dessa behov och ändamål påverkar hurdana lässtrategier man behöver. Söker man efter något konkret faktum eller vill man få bekräftelse på sina egna tankar? Eller är det en helhetsbild av texten man vill

ha? (Leino et al., 2017.) Sari Sulkunen (2012) hänvisar till tre aspekter av läsning som har fastställts av OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling). Dessa är 1) informationssökning, 2) läsförståelse och tolkning samt 3) övervägande och evaluering av det som läst. Med informationssökningen avses att läsaren måste fästa sin uppmärksamhet vid enskilda fakta i texten. Att förstå och tolka de texter man läst förutsätter att läsaren skapar mening även om alla väsentliga fakta inte finns med i texten. Detta kräver att man kan läsa mellan raderna och att man drar slutsatser av relationer mellan olika delar av texten eller att man tolkar toner i uttryck som har använts. Att kunna överväga och evaluera det som man har läst förutsätter att man ställer det man läst i relation till sina tidigare kunskap och erfarenheter. (Sulkunen, 2012.)

Den första aspekten i Sulkunens lista är informationssökning. Detta kapitel kan nu avslutas med Reijo Savolainen (2003) och hans definition av informationsbeteende. Enligt honom är informationsbeteende en process som består av tre faser: 1) informationsbehov, 2) informationssökning och 3) informationsanvändning. Till informationssökning och -användning hör även relevansutvärdering, vilken också är en av aspekterna i läsning.

2.4 Technology Acceptance Model

Technology Acceptance Model (i fortsättningen används förkortningen TAM) är en modell som skapades år 1986 av Fred E. Davis för att förklara och förutspå användarnas beteende då det gäller att ta i bruk och använda informationssystem i organisationer. Davis publicerade sin modell tillsammans med andra forskare tre år senare, 1989, i tidskriften *Management Science*. Sedan dess har modellen utnyttjats för att studera olika användargrupper och olika datorprogram. (Han, 2003.) Modellen har också använts för att studera användning av e-böcker till exempel av Jin (2014), Letchumanan och Muniandy (2013) samt Aharony (2014). Dessa studier ska presenteras mera ingående senare i detta kapitel.

Målet med TAM, enligt Davis, Bagozzi och Warshaw (1989, 985) är ”att erbjuda en förklaring till de bestämmande faktorerna som påverkar godtagande av datorer som, för det mesta, kan förklara användarbeteende hos en bred skara slutanvändarprogram (end-user computing technologies) och användargrupper (user populations) och som samtidigt är okomplicerad och teoretiskt motiverad.” De ville skapa en modell som skulle både förutse och förklara. Nyckeländamålet med modellen är att upptäcka hur yttre faktorer påverkar interna föreställningar, attityder och syften. (Ibid.)

TAM-modellen är en bearbetning av teorin om motiverad handling (theory of reasoned action TRA) som introducerades speciellt för att förklara datoranvändningsbeteende. TAM använder teorin om motiverad handling som en teoretisk grund för att identifiera de starka kausala relationerna mellan två grundföreställningar. Dessa grundföreställningar är uppfattad nytta (perceived usefulness) och uppfattad lättanvändbarhet (perceived ease of use). Andra faktorer som påverkar användarbeteendet är användarattityden (attitude towards use), avsikter (behavioural intention to use) och själva användarbeteende (actual system use). (Ibid.).

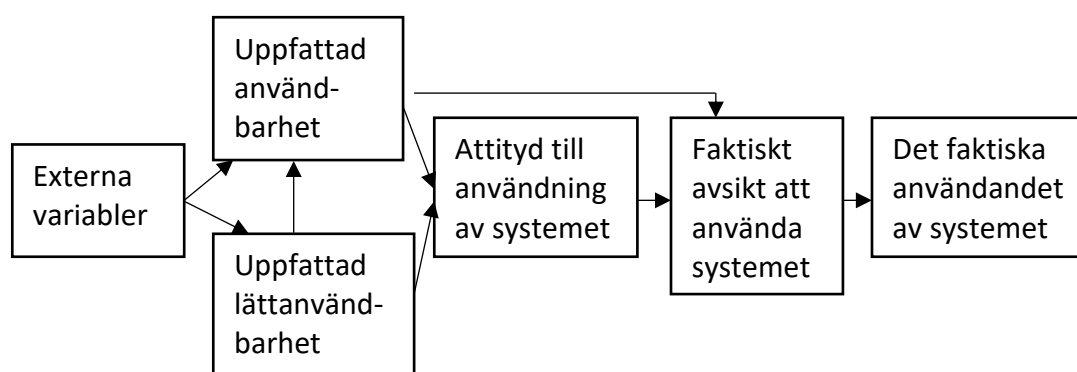

Diagram 2. Elementen i Technology Acceptance Model och hur de påverkar varandra (Davis, Bagozzi & Warshaw, 1989)

Enligt modellen finns det två faktorer som den möjliga användaren av ett informationssystem tror på som avgör om man ska använda informationssystemet. Dessa två faktorer, den uppfattade nyttan och den uppfattade känslan av lättanvändbarhet ("ease of use"), förklarar datoranvändning och individens attityd till och avsikt av att använda informationsteknik. Den uppfattade nyttan definierar

Davis (1989, 320) som ”den mån en person tror att användning av ett visst system skulle förbättra hennes eller hans arbetsprestation” eller hur mycket bättre man tror att man ska prestera om man använder systemet. Den uppfattade känslan av lättanvändbarhet hänvisar till ”den mån en person tror att användning av ett visst system inte skulle kräva någon ansträngning”. (Ibid., 320)

Det måste dock påpekas att de båda faktorerna baseras på individers subjektiva bedömningar och således inte nödvändigtvis reflekterar den objektiva verkligheten (ibid.).

TAM har också utnyttjats till att studera hur e-böcker accepteras. E-böcker representerar en ny teknik då det gäller böcker och läsande. Jin (2014) studerade e-boksanvändning med en reviderad version av TAM. Hens resultat bekräftade att uppfattad lättanvändbarhet har en positiv påverkan på uppfattad användbarhet som i sin tur påverkar både attityden till användningen och den faktiska avsikten att använda systemet (eller e-böcker i detta fall). Detta antyder att ”e-böcker som anses vara lätta att använda och nyttiga kan tillfredsställa konsumenternas efterfrågan” (ibid., 475). Jin (2014, 475) argumenterar vidare att ”ju mer tillfredsställda användarna är med e-böcker desto troligare ska de bilda avsikt att fortsätta använda dem.”

Letchumanan och Muniandy (2013) studerade matematikstuderande som verkade vara minst intresserade av att läsa e-böcker vid ett malaysiskt universitet. De ville identifiera faktorer som leder till e-boksanvändning genom att studera studerandes framtida avsikter med hjälp av TAM. Deras studie avslöjade också att den uppfattade lättanvändbarheten påverkar den uppfattade användbarheten markant. Letchumanan och Muniandy påpekar att detta resultat är logiskt speciellt för en grupp som består av människor som inte studerar informationsteknik och som inte har tidigare erfarenhet av e-böcker. De motiverar detta med att konstatera att om man inte har sin bakgrund i informationsteknik väljer man att preferera e-böcker endast om de är lätta att hantera. (Ibid.)

Letchumanans och Muniandys (2013) studie visar också att den uppfattade lättanvändbarheten påverkar attityden till användningen av systemet såsom det står i

TAM. Då ”en studerande uppfattar att e-böckerna är lätta att använda, ska han eller hon utveckla en positiv attityd till e-böcker” (Letchumanans & Muniandys, 2013, 13). Den positiva attityden påverkar e-boksanvändningen starkt.

När experter och studerande i informationsvetenskap fattar beslut om e-boksanskaffningar, vilka faktorer påverkar dem? Finns det skillnader mellan experter i och studerande i informationsvetenskap då det gäller e-bokläsning? Och i vilken utsträckning förklarar TAM e-bokläsning? Dessa frågor ville Aharony (2014) utreda i sin undersökning med hjälp av TAM och kognitiv utvärderingsteori. Den kognitiva utvärderingsteorin går ut på att en individ bedömer en situation eller en händelse med avseende på hur den påverkar ens välmående (Lazarus & Folkman, 1984). Denna studie bevisade att den uppfattade lättanvändbarheten och speciellt den uppfattade användbarheten (nytta) har en positiv påverkan på e-boksanvändning i båda grupper, bland experter och studerande i informationsvetenskap. De ska ta e-böcker i bruk ifall de är säkra på att detta ska öka deras produktivitet. (Aharony, 2014)

TAM har visat sig vara ”en användbar teoretisk modell för att hjälpa förstå och förklara användningsbeteende då man implementerar ett informationssystem” (Legris et al., 2003, 202). Modellen har också fått beröm för att den utgör ett viktigt teoretiskt bidrag till att förstå beteendet bakom användning och accepterande av informationsteknik (Chen et al., 2011).

Men modellen har inte bara fått beröm utan den har också kritiserats. Enligt Taylor och Todd (1995, 153) har några forskare kritiserat TAM eftersom den inte tar i beaktande barriärer som skulle kunna ”hindra individen från att ta till sig en viss teknik.” Modellen har också fått ris av Bagozzi (2007). Han resonerar att det är orimligt att TAM i sin enkelhet skulle kunna förklara användarbeteende inom ett brett sortiment av olika tekniker, olika situationer av att börja använda nya tekniker och olikheter bland beslutsfattandet och beslutsfattare. Bagozzi (2007) argumenterar vidare att modellen lägger alltför stor vikt på individuellt beslutsfattande och utelämnar effekterna av den rollen som grupp-, sociala och kulturella aspekter spelar i beslutsfattandet.

3 METOD

Metodkapitlet består av fyra avsnitt. I början presenteras metodvalet (kvantitativ enkät) och därefter beskrivs närmare hur enkätinstrumentet utvecklades. I detta kapitel beskrivs också hur det empiriska materialet samlades in för denna undersökning och slutligen diskuteras metodens lämplighet och eventuella begränsningar.

3.1 Metodval

Syftet med samhälllig forskning är att ge ny, djupare förståelse i samhällsmässiga förhållanden och processer (Johannessen et al., 2003). Metod betyder att det finns en bestämd väg som man följer mot mål. Hur ska man gå tillväga när man samlar in information om det fenomen man studerar? Och hur ska den insamlade informationen analyseras? (Johannessen et al., 2003.) Holme och Solvang (1991, 12) säger att metod är ”ett redskap, ett sätt att lösa problem och komma fram till ny kunskap. Allt som kan bidra till att uppnå dessa mål är metod.”

Inom samhällsvetenskapen brukar man skilja mellan två metodiska angreppssätt: kvalitativa och kvantitativa metoder. Det som kännetecknar kvalitativa metoder är att man vill ”få en djupare förståelse av det problemkomplex man studerar” (ibid., 13). För att samla in information krävs det ofta en viss närhet till sina informationsobjekt (t.ex. intervjuer eller observation). Man går djupt in i ämnet och är intresserad av det som är ”det säregna, det unika eller det eventuellt avvikande” (ibid., 88).

Kvantitativa metoder däremot kännetecknas av ”avstånd i förhållande till informationskällan” (ibid., 139). Man har många undersökningsobjekt och ”man går på bredden” (ibid., 86). Det man är ute efter är ”det gemensamma, det genomsnittliga eller representativa” (ibid., 86).

Den övergripande metoden i denna undersökning är kvantitativ eller som Martin Denscombe (2000) skulle säga, data som har fåtts ska analyseras kvantitativt. Som

undersökningsmetod används ett frågeformulär eftersom det är fråga om en enkätundersökning.

Enlig Denscombe (2000, 12) kan enkätundersökningar betecknas med tre karaktärsdrag. Det första är ”bred och omfattande täckning”. Enkätundersökningen ska ge en överblick över ämnet som studeras. Det andra karaktärsdraget är att undersökningen görs ”vid en bestämd tidpunkt”. Detta gäller eftersom enkätundersökningar ”omfattar en strävan att skaffa en ögonblicksbild av hur saker och ting är vid tidpunkten för datainsamlingen”. Det tredje och sista karaktärsdraget är ”empirisk forskning”. Med empirisk forskning hänvisar man ofta till att en forskare lämnar sin kammare och letar efter informationen ”där ute”. Med Denscombes (2000, 12–13) ord: ”Den forskare som väljer surveyundersökningen som tillvägagångssätt tenderar att ge sig in i en forskningstradition som betonar sökandet efter detaljer i konkreta saker – saker som går att mäta och registrera.”.

3.2 Enkät

Datat till denna undersökning samlades in genom en e-postenkät. Respondenterna fick ett e-postmeddelande som bestod av ett följebrev och en länk till ett frågeformulär (bilagorna 1: Följebrev och 2: Frågeformulär).

Forskningsmässigt ska frågeformulär uppfylla vissa egenskaper. För det första måste frågeformulären vara utformade så att de endast samlar information som kan användas för dataanalyser. Frågeformulären ska inte användas för att försöka ändra respondenternas attityder. För det andra ska frågeformuläret ”bestå av en nedtecknad serie frågor” (Denscombe, 2000, 106). Poängen med detta är att alla som deltar i enkäten får exakt samma upplevelse. Det gör också bearbetningen av svaren lättare. Den sista egenskapen är att man får ”informationen direkt från källan” (ibid., 107). Man frågar om just de saker man vill veta för sin undersökning.

Frågeformuläret i denna undersökning bestod av 17 frågor (eller punkter). Frågorna indelades i fem grupper: 1) bakgrundsinformation, 2) användning av e-böcker, 3) lån/nedladdning av e-böcker via Åbo Akademis bibliotek, 4) attityder till e-böcker och 5) feedback och utvecklingsidéer. Formuläret började med enklare bakgrundsfrågor, för att få den som svarar på enkäten i gång. Bakgrundsfrågorna utgör också ett sätt att göra vidare analyser om resultat. Enkäten gjordes och data samlades med programmet E-blankett.

Eftersom studerandes attityder är en viktig del av denna studie, innehöll en av punkterna åtta påståenden med Likertskalan på fyra punkter från ”håller inte alls med” till ”håller helhjärtat med” samt alternativet ”har ingen åsikt”.

Med Likertskalan ombeds respondenterna att reagera på ett påstående genom att ange i vilken mån de är ense eller oense med påståendet. Likertskalan är en av de mest använda teknikerna för att mäta attityder hos respondenterna. (Van Peer et al., 2012)

Den ursprungliga planen var att endast fokusera på hur studerandena använder e-kursböcker, men efter den första testningen visade det sig att det blev för komplicerat att hela tiden betona att det är fråga om e-kursböcker jämfört med annan studierelaterad litteratur. Detta resulterade i ett beslut att fokusera på e-bokanvändningen på ett mer allmänt plan. Frågeformuläret testades på deltagarna i pro gradu-seminariet i informationsvetenskap två gånger.

3.3 Datainsamling

I det första kapitlet om metoden nämndes det att ”metod betyder att det finns en bestämd väg som man följer mot mål (Johannessen et al., 2003, 17).” I början av datainsamlingsfasen för denna undersökning fanns det en bestämd väg, men tyvärr visade den vägen sig vara oframkomlig och andra vägar måste väljas.

Den ursprungliga idén var att sända enkäten till 1 000 slumpmässigt valda grundexamensstuderande vid Åbo Akademi. Tyvärr gick den ursprungliga planen inte att genomföra. På grund av personalnedskärningar vid Åbo Akademi fanns det ingen anställd (eller fanns åtminstone inte vid datainsamlingstidpunkten i februari 2016) till vars uppgifter hör att plocka studerandenas e-postadresser för kandidat- och graduforskare. Det blev mycket brevväxling via e-post, men slutresultatet förblev det samma: det gick inte att få 1 000 slumpmässigt valda e-postadresser bland grundexamenstuderande.

Olika alternativ diskuterades. Går det att utnyttja Åbo Akademis biblioteks kundregister? Nej, det går inte på grund av dataskyddslagen. Skulle budskapet nå grundexamenstuderandena via Åbo Akademis studentkårs nyhetsbrev? Osannolikt. Enligt ett blogginlägg på Berghs School of Communications webbplats, ligger öppningsfrekvenser av nyhetsbrev på 14–29 procent (Kazarnowicz, 2018). Jag beslöt att ett direkt e-postbrev fungerar bättre än en kort utmaning bland andra textbitar i ett nyhetsbrev.

Till slut kontaktades 26 av de 28 ämnesföreningarna som fanns vid Åbo Akademi i februari 2016. Två ämnesföreningar (energiteknik och informationsteknik) kontaktades inte eftersom ingen e-postadress till dem hittades. Därtill gjordes flygblad (bilaga 3: Flygblad) som gjorde reklam för undersökningen. Flygbladen lämnades på borden på Kårkafé-studentrestauranger. Därtill fanns de tillgängliga på Åbo Akademis bibliotek i Arken och ASA-huset.

För att öka deltagandet i undersökningen lottades tre biobiljetter ut bland dem som svarade på frågeformuläret och lämnade sina e-postadresser. Att lotta ut priser för att motivera deltagandet i en undersökning har sina för- och nackdelar. Göritz (2016) konstaterar att materiella incitament ökar deltagandet i nätundersökningar. Detta framkom också i en studie som gjordes av Tuten, Galesic och Bosnjak (2004). Göritz (2016) konstaterar dock också att materiella incitament kan förvräda resultat eftersom man deltar i undersökningen endast för att få det potentiella priset vilket kan leda till att man svarar på frågor hastigt och utan eftertanke.

3.4 Kritisk granskning av metoden

Frågeformulär är ett bra sätt att få mycket forskningsdata ”för en relativt liten kostnad (material, tid och pengar)” (Denscombe, 2000, 126). En enkät är lätt att arrangera och man får standardiserade svar. Att svarsalternativ är kodade av forskaren kan dock leda till att resultat snedvrids ”så att de snarare speglar forskarens än respondentens sätt att uppfatta saker och ting” (ibid., 128).

Det ligger alltid utmaningar när det är fråga om frågeformulären. Frågorna måste vara formulerade på ett sätt som det inte går att misstolka (Johannessen et al., 2003). Men trots detta kan missförstånd ske, då människor tolkar saker på sina egna sätt. Därtill kan det finnas relevanta aspekter som blir förbisedda eftersom forskaren inte har insett vikten av dem. (Ibid.)

Den ursprungliga idén var att använda stickprov, men eftersom det inte lyckades, föll ansvaret för deltagandet till studerandena. Deltagarna valde själva att delta i undersökningen, vilket innebär att ingen kontroll över deltagarnas profil kunde göras. Med urval genom självselektion går det inte att dra allmänna slutsatser av undersökningsresultat. (Holme & Solvang, 1991.)

4 RESULTAT

Härnäst presenteras forskningsresultat om hur studerande vid Åbo Akademi använder och förhåller sig till e-böcker. Resultaten går igenom i den ordning frågorna ställdes i enkäten. Efter genomgången av resultaten är det dags för en djupare analys i nästa kapitel.

4.1 Bakgrundsinformation

På enkäten svarade totalt 133 studerande vilket kan anses vara godtagbart med tanke på omständigheterna och utmaningarna om vilka man läsa mera om i kapitlet 3 om metod. Vid Åbo Akademi fanns det 4 911 grundexamensstuderande i slutet av 2015, vilket innebär att samplet motsvarar 2,7 procent av grundexamensstuderande. Hur svarsgruppen överhuvudtaget motsvarar den grupp som studeras det vill säga grundexamensstuderande redovisas genom svaren på de första fyra frågorna.

Som bakgrundsinformation ville man veta 1) respondenternas fakultet och huvudämne, 2) på vilken nivå man studerar, på kandidat- eller magisternivå, 3) respondenternas kön och 4) hur gamla respondenterna är.

Av dem som valde att svara på enkäten studerar nästan hälften, det vill säga 48 procent (64 svar), vid fakulteten för humaniora, psykologi och teologi. Den näst största svarsgruppen, 30 procent (40 svar), bestod av studerande vid fakulteten för naturvetenskaper och teknik. Den tredje största svarsgruppen med 17 procent (23 svar) bestod av studerande i samhällsvetenskapliga ämnen och ekonomi. Den allra minsta svarsgruppen bestod av 6 studerande från fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier. Deras andel blev 5 procent.

För att granska hur pass väl denna fördelning i de fyra fakulteterna motsvarar den verkliga fördelningen, måste man ta reda på hur många grundexamensstuderande som det finns vid Åbo Akademi och hur många studerande som det finns vid varje fakultet.

I slutet av året 2015 fanns det 4 911 närvarande grundexamensstuderande vid Åbo Akademi. 1 077 eller 22 procent av dem studerade vid fakulteten för humaniora, psykologi och teologi. 1 188 personer eller 24 procent studerade vid fakulteten för naturvetenskaper och teknik. 1 504 eller 31 procent av grundexamensstuderande studerade vid fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi. Vid fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier studerade 1 142 personer eller 23 procent. (Åbo Akademi, 2016.)

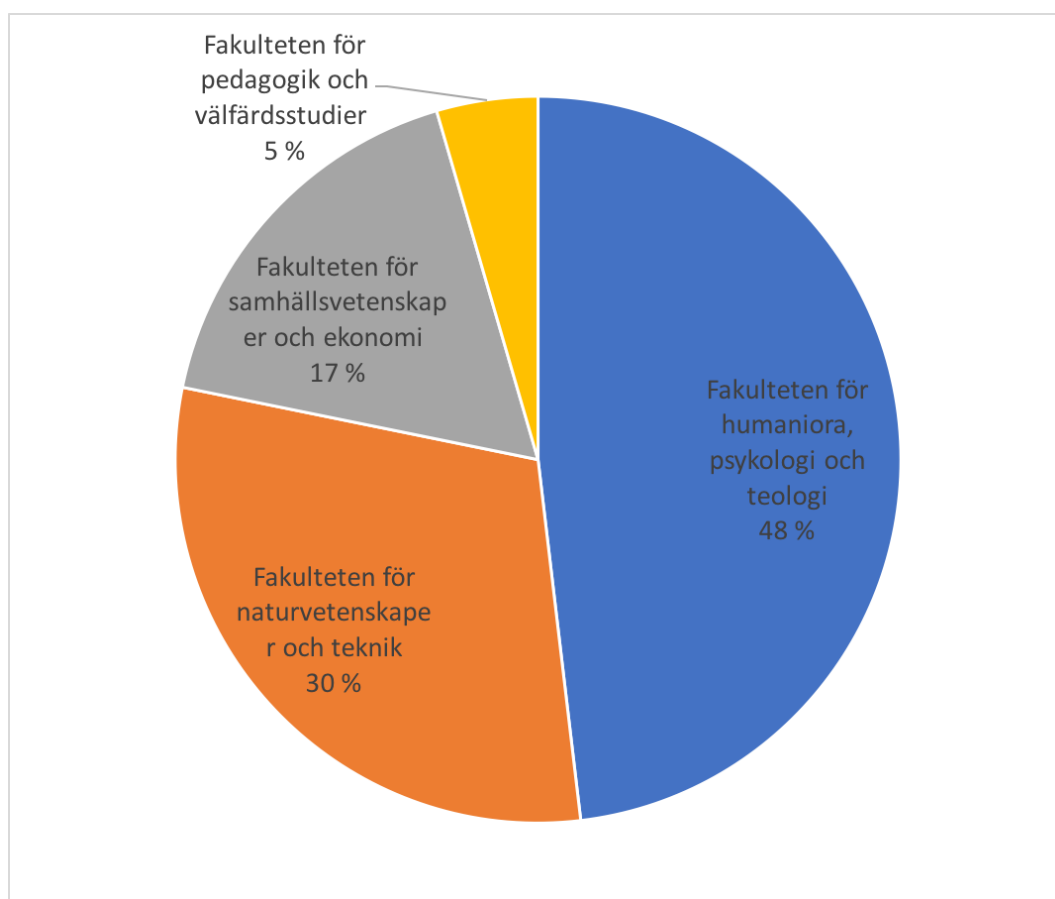

Diagram 3. Vid vilken fakultet studerar du? (n=133)

Av detta kan vi konstatera att det endast är fakulteten för naturvetenskaper och teknik som presenteras kvantitativt rätt. Humanister, psykologer och teologer är överrepresenterade medan fakulteterna för samhällsvetenskaper och ekonomi samt för pedagogik och välfärdsstudier är underrepresenterade.

I enkäten fanns det även en fråga om studerandenas huvudämne, men resultaten redogörs för inte här i texten utan i bilaga 4: Studerandenas huvudämne.

Den absolut största delen, 62 procent (82 svar), av de som svarade på e-boksenkäten studerar på kandidatnivån. 38 procent (50 svar) studerar på magisternivån. En person valde att inte svara på frågan.

Av de 133 enkätdeltagarna var 70 procent (93 svar) kvinnor och resterande 30 procent, det vill säga 40 deltagare, män. I slutet av 2015 var könsfördelningen bland grundexamensstuderande vid Åbo Akademi 58 procent kvinnor och 42 procent män (Åbo Akademi, 2016). Detta betyder att kvinnorna är något överrepresenterade i resultaten.

Den absolut största delen, det vill säga 77 procent (103 svar), av respondenterna är födda på 1990-talet. 18 procent (24 svar) är födda på 1980-talet. Återstående 6 svar är spridda på 70-, 60- och 50-talet. Medelåldern är 25,5 år. Medianfödelseåret är 1990, vilket betyder att medianåldern är 26 år.

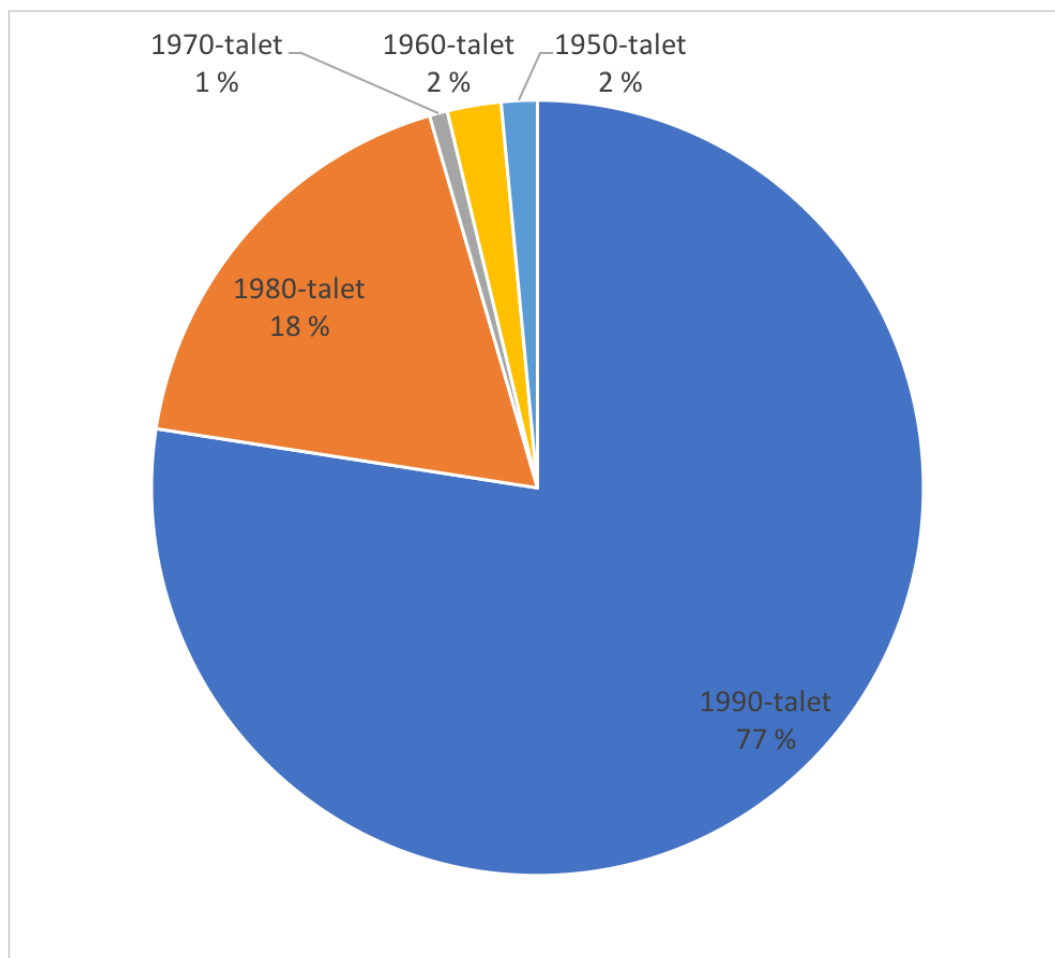

Diagram 4. Respondenternas födelseårtionde (n=133)

4.2 Användning av e-böcker

Den första frågan om användningen av e-böcker var ”Har du läst e-böcker?”. De flesta, 83 procent (110 svar) av respondenterna har läst e-böcker. 17 procent (22 svar) har inte läst e-böcker. En respondent var inte säker på om hon eller han hade läst en e-bok.

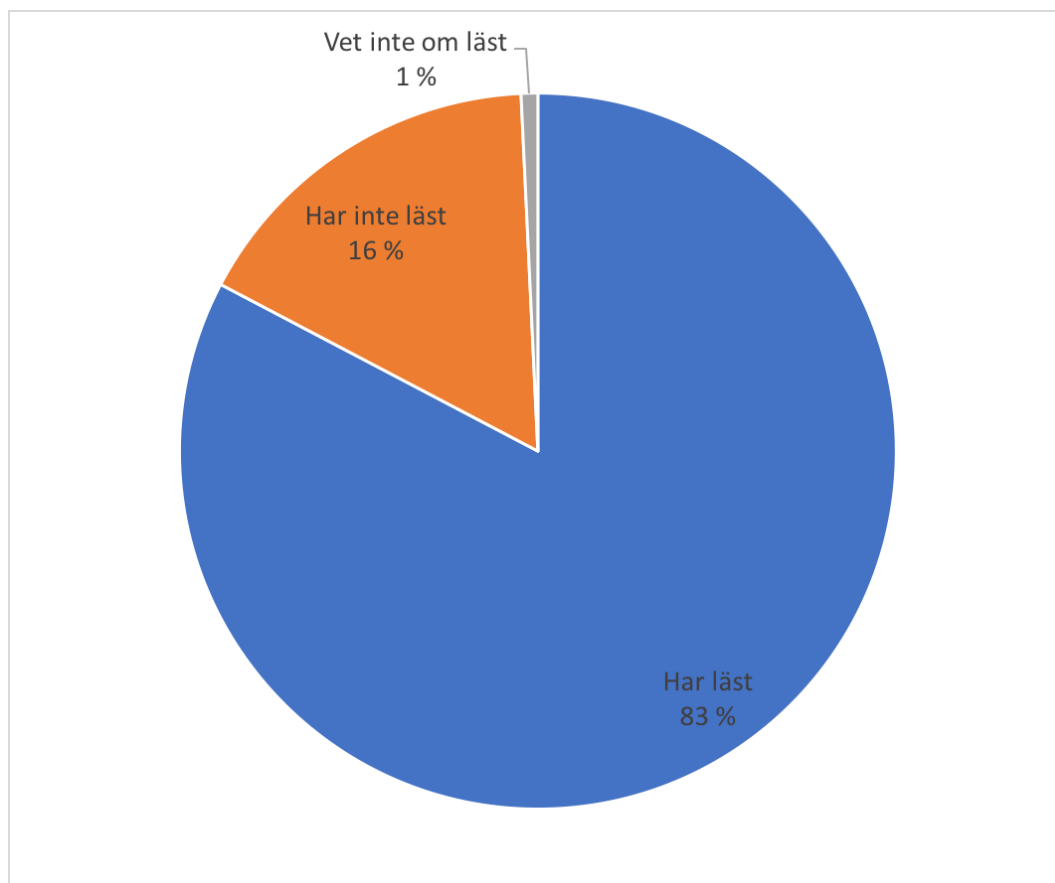

Diagram 5. Har du läst e-böcker? (n=133)

Den andra frågan ”Varför har du inte läst e-böcker?” i gruppen om användningen av e-böcker (fråga nummer 6 i frågeformuläret) medför ett litet dilemma. Till den föregående frågan svarade 22 personer att de inte har läst e-böcker. Dock valde 45 personer att svara på frågan om varför de inte har läst e-böcker. Här måste ett antagande göras: Förmodligen har de 23 respondenterna som först svarade ja till frågan om de hade läst e-böcker och sedan ändå valde att svara även frågan ”Varför har du inte läst e-böcker?” faktiskt försökt läsa en e-bok men av någon anledning har försöket inte varit lyckat.

24 respondenter vill läsa tryckta böcker. Det andra svarsalternativet ”Kursböckerna som jag behöver finns inte som e-böcker” valdes 13 gånger. Av respondenterna valde 8 det tredje alternativet ”Annan/andra orsaker”.

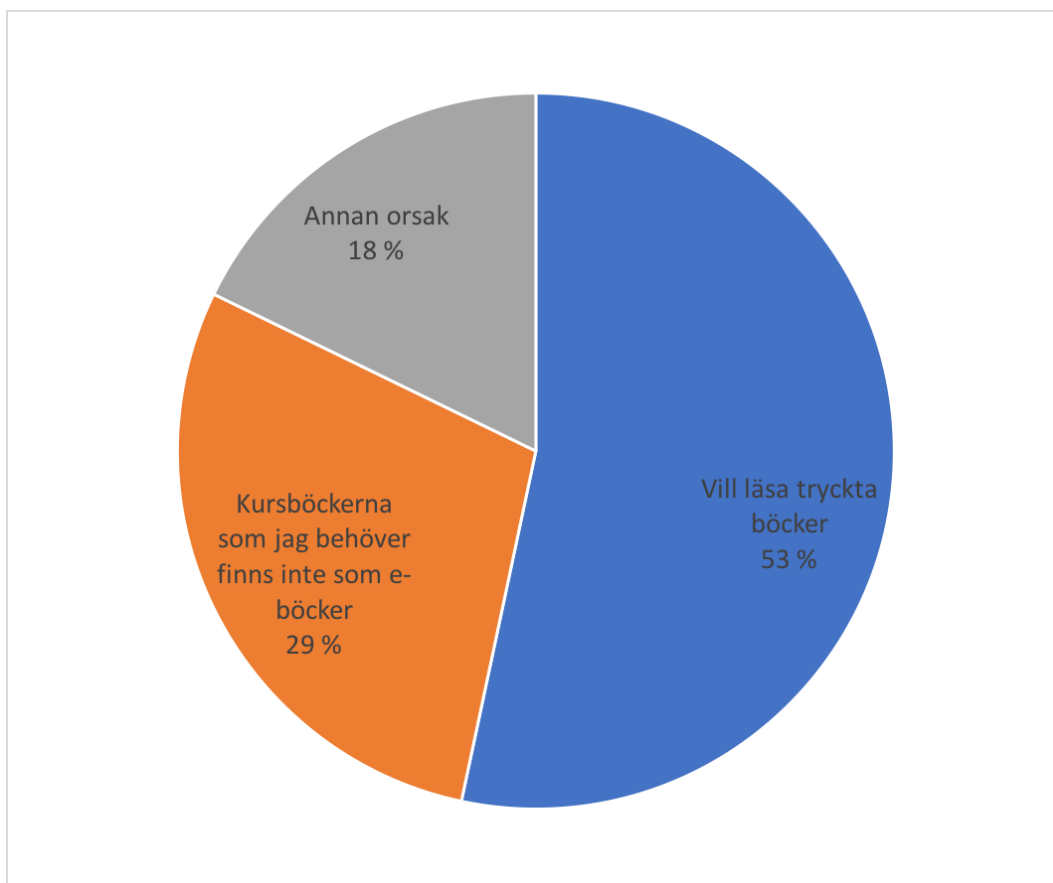

Diagram 6: Varför har du inte läst e-böcker? (n=45)

I fråga nummer 6 fanns det en möjlighet att med egna ord berätta varför man inte har läst e-böcker (Jag har inte läst e-böcker eftersom...). 19 enkätdeltagare valde att kommentera varför de inte läser. 7 av de 8 som hade valt ”Annan/andra orsaker. Vilka?” motiverade sina val att inte läsa e-böcker. Därtill var det 12 respondenter som ville berätta mera om varför de inte läser e-böcker. Nedan finns några exempel av orsakerna.

”Dels för att de kursböcker som jag behöver sällan eller aldrig finns som e-böcker men även dels för att jag vill läsa tryckta böcker, jag vill fysiskt hålla i boken.”

Kvinna, född 1987

”Föredrar tryckta böcker, får huvudvärk av att stirra på skärm för länge.”

Kvinna, född 1994

”Jag har ingen tablett. Opraktiskt på telefonen..”

Man, född 1992

Till frågan om hur många böcker man har läst som e-bok gavs 111 svar. Nästan hälften av respondenterna, 49 procent (54 svar), hade läst några, det vill säga 2–4 böcker som e-bok. En femtedel (23 svar) hade läst ganska många, 5–9 böcker som e-bok. Nästan lika många, 20 svarare (18 procent) hade läst till och med 10 eller flera böcker som e-bok. 9 procent (10 svar) hade läst bara en bok som e-bok. En liten grupp på fyra personer kommer inte ihåg hur många böcker de hade läst som e-böcker.

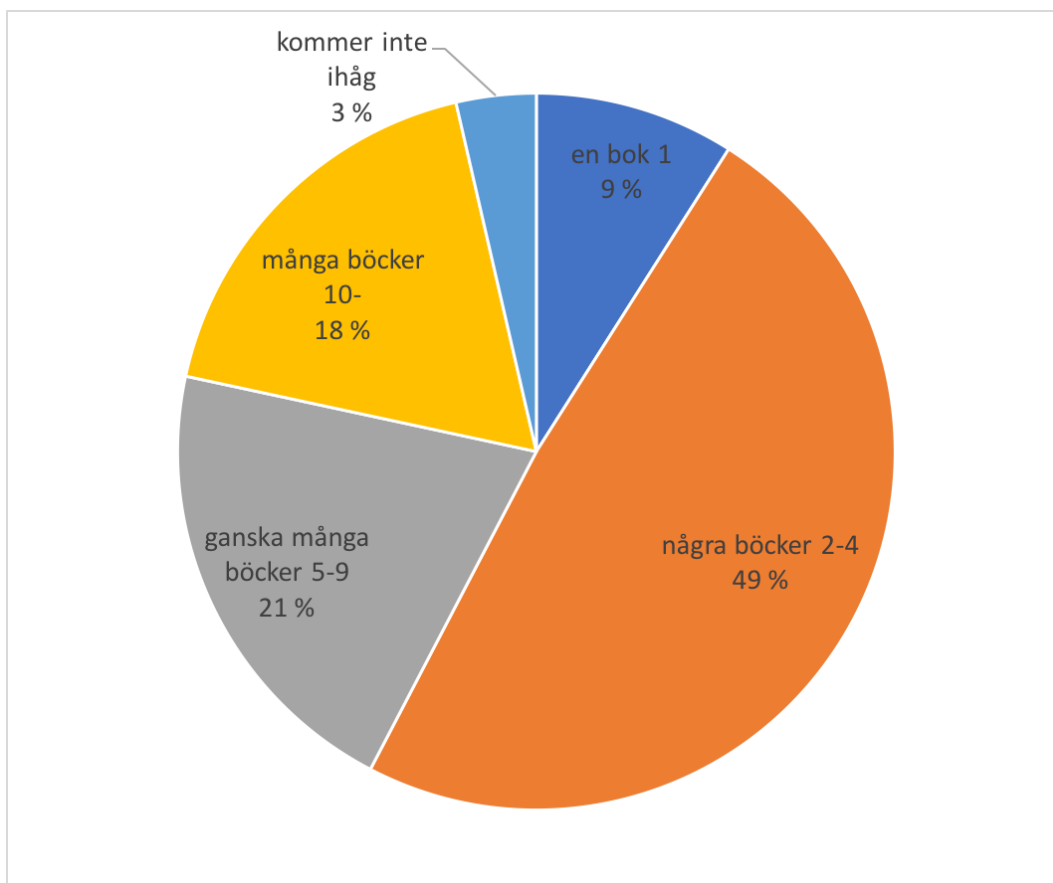

Diagram 7: Hur många böcker har du läst som e-bok? (n=111)

Den fjärde frågan om användningen av e-böcker var ”Vilka e-böcker har du läst?”. Den absolut största delen av e-böckerna som respondenterna har läst gäller studier. 35 procent (88 svar) av de lästa e-böckerna består av kursböcker och 29 procent (73 svar) av annan studierelaterad litteratur.

Skönlitteraturens andel är 18 procent (44 svar). Av de lästa e-böckerna tar andra faktaböcker en andel av 12 procent (30 svar). Andelen tecknade serier är 4 procent (11 svar) och andelen andra böcker är 2 procent (4 svar). Andra böcker består av svenska skrivregler, poesi och ljudböcker.

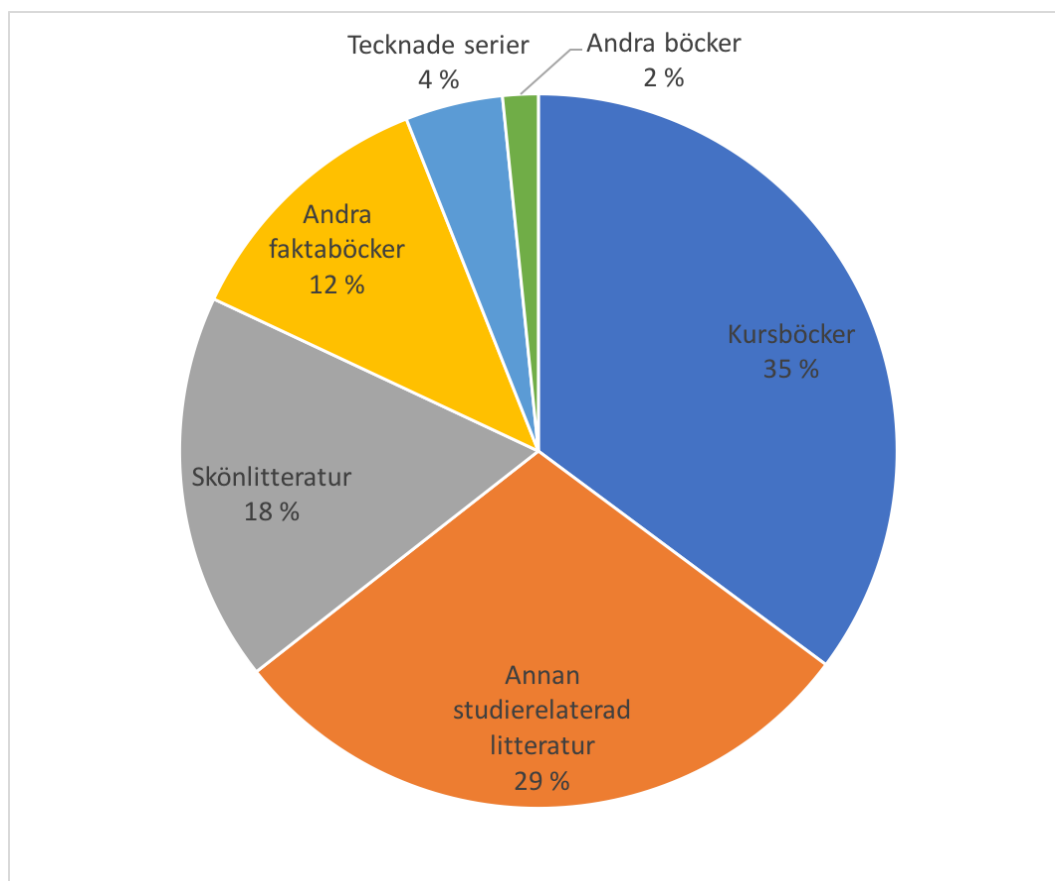

Diagram 8: Vilka e-böcker har du läst? (n=115)

Studerandena frågades om formatpreferens då det handlar om att läsa för tentamen och för uppsatsskrivning ("Vilket format föredrar du när du läser för dina studier?"). Vid båda fall var det tryckta böcker som föredrogs. För tentamensläsning var tre fjärdedelar, 75 procent av svararna, av den åsikten att det är tryckta böcker som gäller. För uppsatsskrivning var procentandelen bara 43, vilket dock var den största andelen.

I övrigt när det gäller att läsa för tentamen spelar formatet ingen roll för 17 procent av svararna. 6 procent prefererade e-böcker. En procent (ett svar) svarade 'vet ej'.

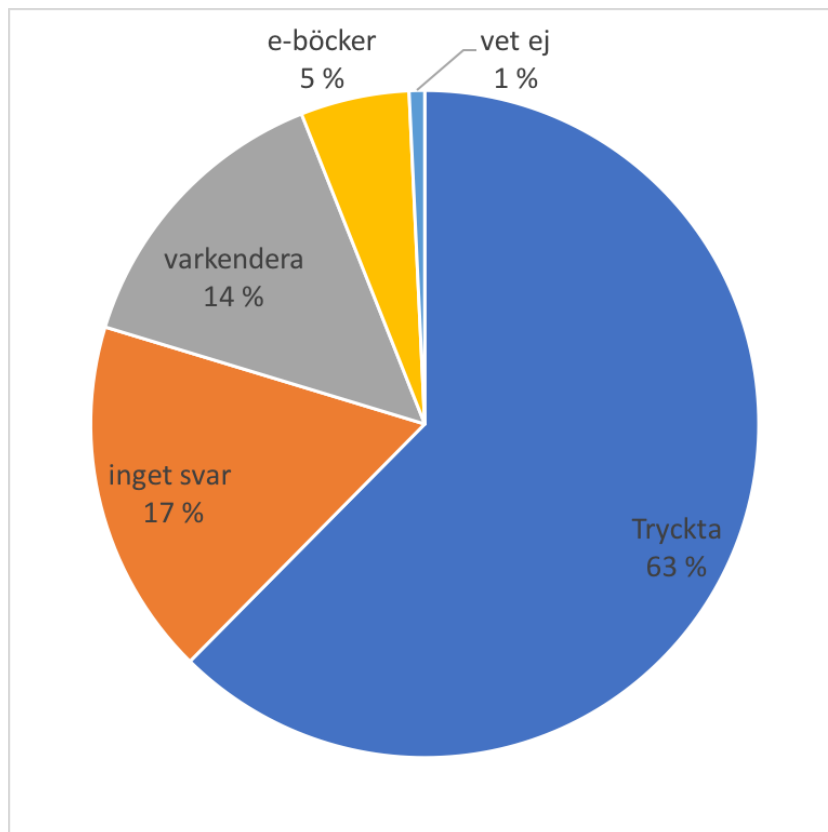

Diagram 9: Vilket format föredrar du när läser för tent? (n=110)

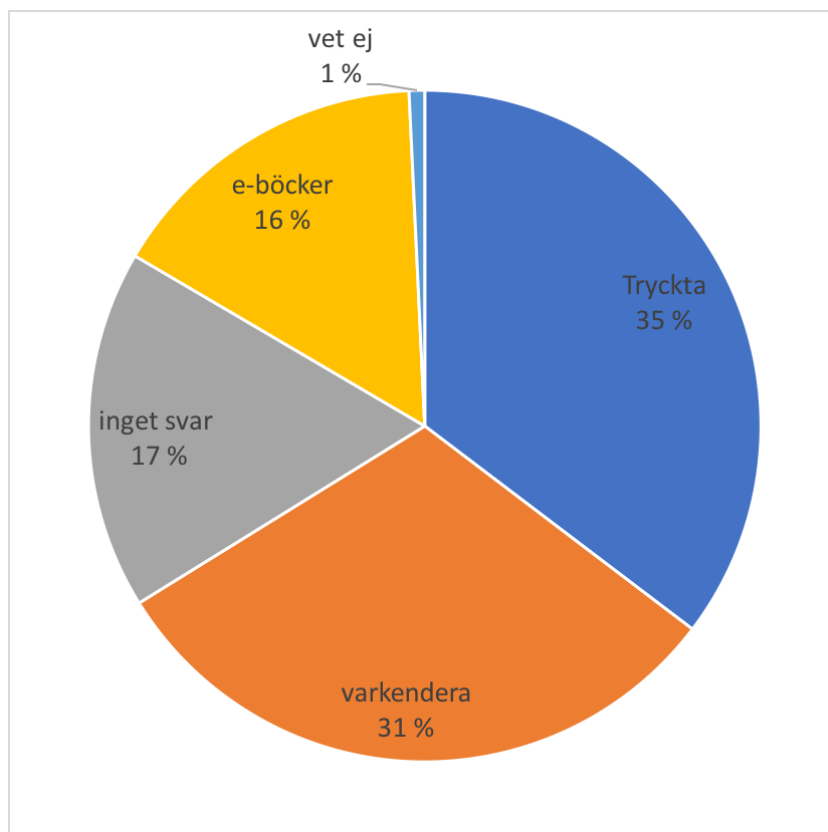

Diagram 10: Vilket format föredrar du när du läser för uppsatsskrivning? (n=110)

När man läser för uppsatsskrivning finns det en större variation i formatpreferens. Som sagt föredrar 35 procent tryckta böcker då det handlar om att läsa för uppsatsskrivning. För 37 procent spelar formatet ingen roll. E-böcker föredras av 19 procent av svararna. Och även vid denna punkt svarade en procent (ett svar) 'vet ej'.

4.3 Lån/nedladdning av e-böcker via Åbo Akademis bibliotek

Denna del av frågeformuläret började med frågan "Hur många gånger har du lånat eller laddat ner e-böcker via ÅAB?". Cirka en tredjedel eller 31 procent (33 svar) av respondenterna hade lånat eller laddat ner en e-bok vid Åbo Akademis bibliotek. Några procentenheter färre, 27 procent (28 svar), hade lånat eller laddat ner några, det vill säga 2–4 gånger. Andelen för 'ganska många gånger' (5–9 gånger) och 'många gånger' (minst 10 gånger) var för båda 10 procent (10 och 11 svar). 22 procent av svararna kommer inte ihåg hur många gånger de hade lånat eller laddat ner e-böcker vid ÅAB.

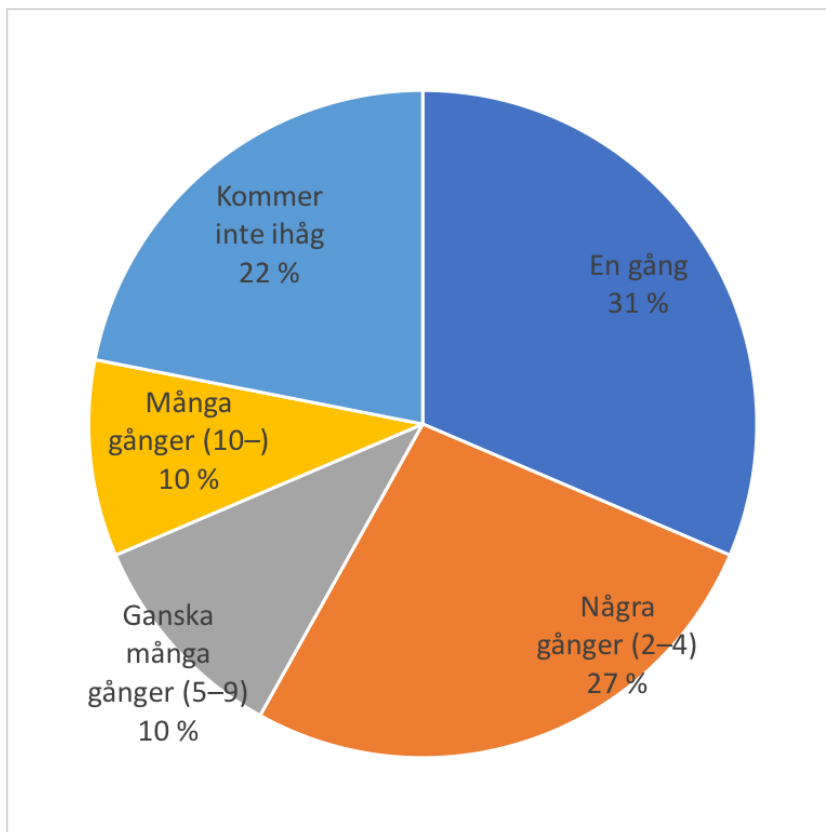

Diagram 11: Hur många gånger har du lånat eller laddat ner e-böcker via ÅAB?
(n=105)

Till den elfte frågan i frågeformuläret ”Tänk tillbaka till den tid då du senast lånade en e-bok. Varför valde du en e-bok?” svarade 105 respondenter. 41 procent av dem valde flera svarsalternativ.

Den absolut största orsaken till varför man valde att låna eller ladda ner en e-bok var att den tryckta versionen inte var tillgänglig (58 svar). ’Boken fanns enbart som e-bok’ valdes som orsak 42 gånger. Det fanns 20 andra orsaker som presenteras i nästa stycke efter diagrambilden. ’Orkade inte gå på biblioteket’ valdes 16 gånger. Nästan lika många, 15 gånger, valdes svarsalternativet ’Ville bara snabbkolla en sak’. ’Jag ville låna boken som e-bok’ valdes 12 gånger. Orsaken som fick det minsta antalet svar var alternativet ’Den tryckta boken vägde för mycket’.

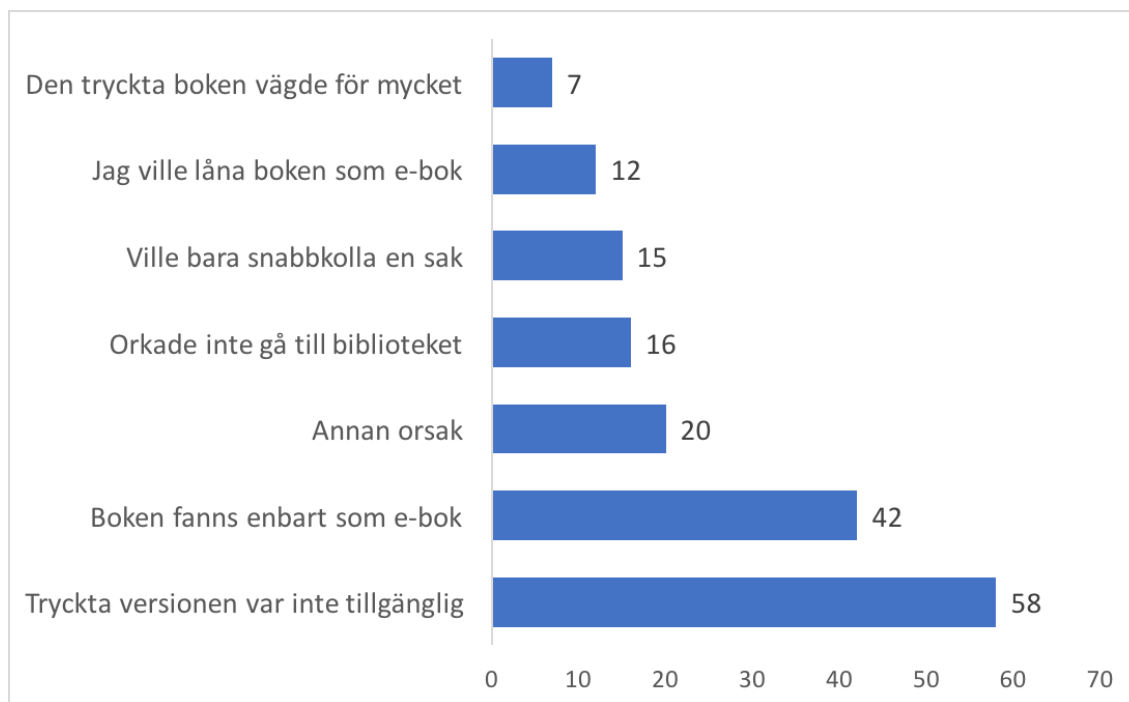

Diagram 12: Varför valde du en e-bok? (n=105) (Man fick välja fler svarsalternativ.)

Andra orsaker till varför man hade valt att låna en e-bok kunde klassificeras i fyra kategorier: Tillgänglighet, användarvänlighet, rymlighet och distans.

Med tillgänglighet menas att e-böcker är lättare att få tag i. Till exempel på inlärningsplattformen Moodle på webben kan läraren länka direkt till en e-bok, vilket underlättar e-bokslåning. Nelliportalen nämndes också som ett bra alternativ att få tag i e-böcker.

”Kunde få tag på den direkt, utan att gå någonstans.”

Man, född 1980

”Jag behöver den bara en gång i vecka för inlämningsuppgiften och det finns en län[k] på kursens moodlesida till e-boken. Så det känns praktiskt att bara trycka där och läsa korta avsnitt.”

Kvinna, född 1991

Användarvänlighet betyder att det är enkelt att söka och navigera i en e-bok.

”Man kan koncentrera sig på ämnet man läser om ifall man använder datorns sökfunktion. Då visar datorn alla punkter där just sökorden i mitt intresseområde förekommer och man slipper läsa en massa onödiga saker.”

Kvinna, född 1992

Med rymlighet menas mera utrymme i väskan. Flera böcker ryms i en och samma läsapparat i stället för att man måste bära med sig tunga böcker.

”Skulle på resa och ville inte bära med en tryckt bok p.g.a. utrymmesbrist i väskan.”

Kvinna, född 1996

Distans betyder distansen mellan den som behöver en bok och biblioteket. E-boken är en praktisk lösning om man distansstuderar på en annan ort än var biblioteket ligger till.

”Kunde inte låna boken från ASA p.g.a. distansstudier.”

Kvinna, född 1990

”Hur läste du boken?” löd följande fråga. Det populäraste sättet att läsa en e-bok är att bläddra i den. 57 deltagare svarade att de hade bläddrat i boken de senast hade läst. 50 deltagare hade utnyttjat sökfunktionen och letat efter specifik information. Av de 57 som bläddrat i boken hade 33 även utnyttjat sökfunktionen.

35 deltagare svarade att de hade läst hela boken. Bara 9 av dem hade också utnyttjat sökfunktionen. Hela boken hade printats av 14 deltagare. Bara en av dem som hade läst hela boken hade printat ut boken.

8 respondenter svarade att de hade läst e-boken på ett annat sätt. Till största delen handlade andra sätt om att läsa vissa kapitel eller valda delar av e-boken. En deltagare hade ännu inte börjat läsa och en annan hade haft problem med läsprogram och hade slutat läsa.

”Läser de delar av böckerna som jag behöver just då.”

Kvinna, född 1990

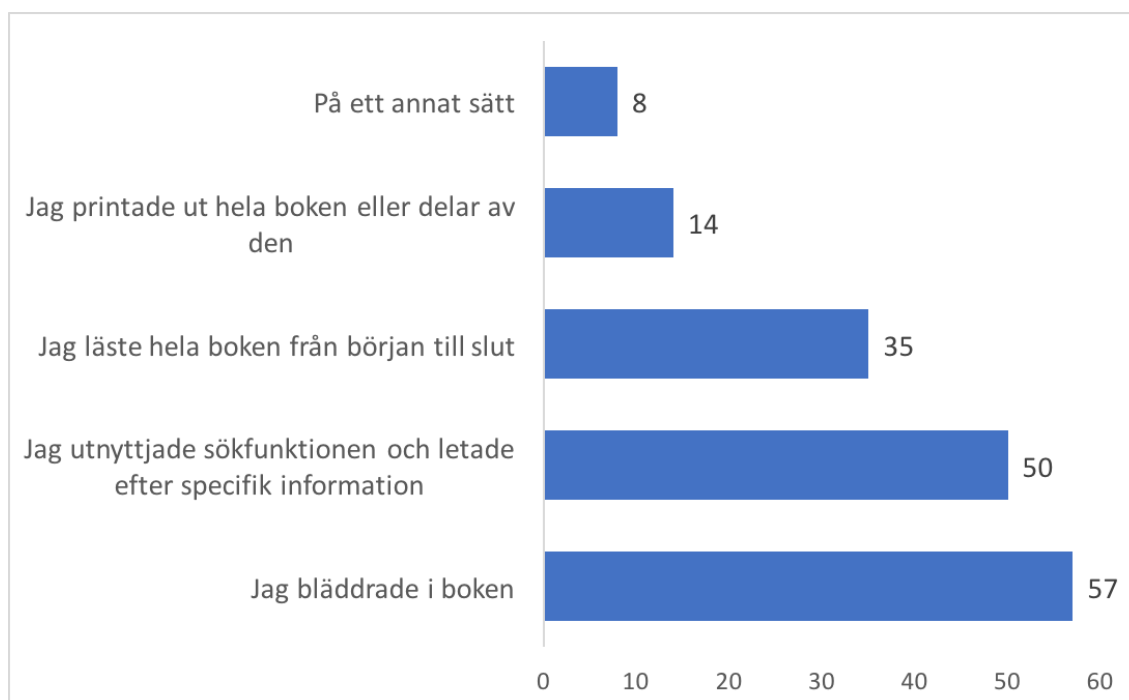

Diagram 13: Hur läste du boken? (n=108) (Man fick välja fler svarsalternativ.)

På frågan ”På vilken apparat läste du e-boken?” svarade 108 studerande. E-böcker läses allt mest på en laptop. 67 deltagare hade valt svarsalternativet ‘På en laptop’. En bordsdator och en surfplatta är sinsemellan nästan lika populära e-boksapparater. Bordsdatorn valdes 38 gånger medan surfplattan valdes 33 gånger. På en smarttelefon läses e-böcker av 19 deltagare. En läsplatta nämndes förvånansvärt sällan, bara 3 gånger. En deltagare svarade att han eller hon läser på en annan apparat, men det visade sig vara en kombination av en iPad och smarttelefon.

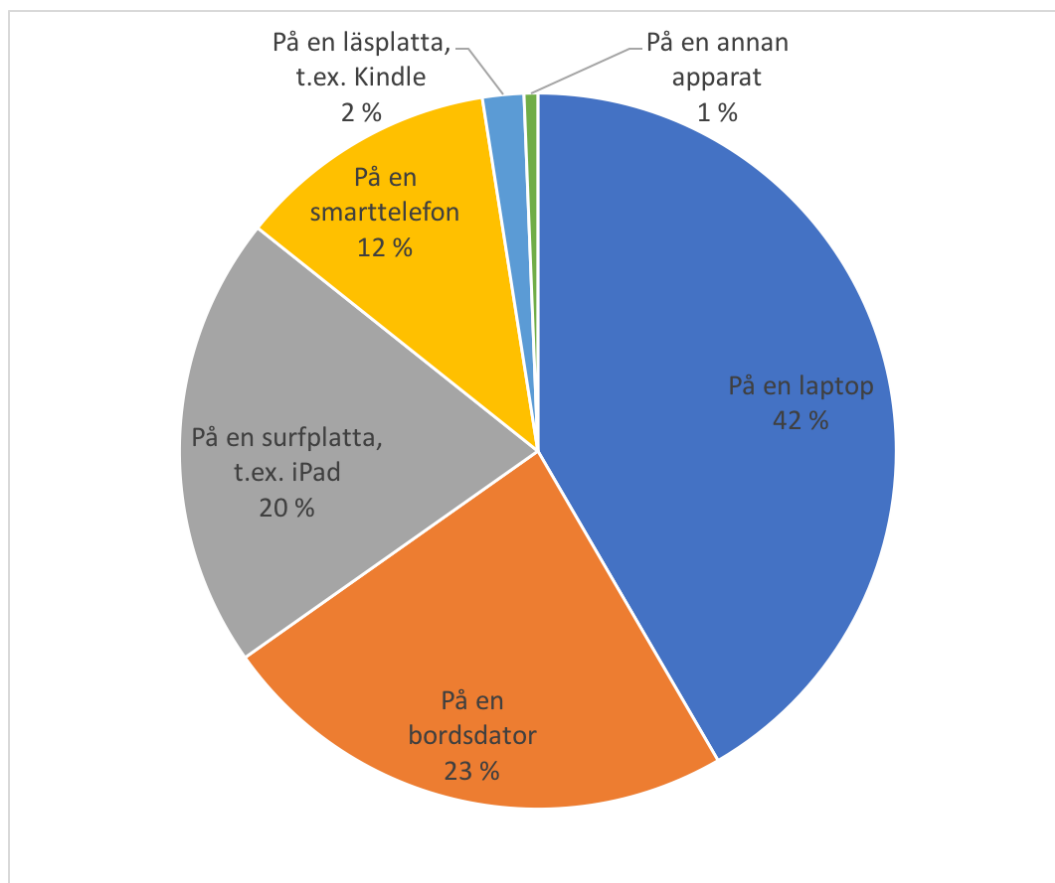

Diagram 14: På vilken apparat läste du e-boken? (n=108)

44 deltagare hade valt flera svarsalternativ i denna fråga. Den populäraste kombinationen var att läsa e-böcker på en bordsdator och laptop (nämndes 14 gånger). Den näst populäraste kombinationen för e-bokläsning var en laptop och en surfplatta (nämndes 10 gånger). Andra kombinationer nämndes fem eller färre gånger. 25 deltagare valde att inte svara på frågan om apparatval.

Den femte frågan som gällde lån eller nedladdning av e-böcker via Åbo Akademis bibliotek var ”Har du haft problem med e-böcker?”. Största delen, det vill säga 79 procent av deltagarna i enkäten hade inte haft några problem med e-böcker. 21 procent, det vill säga 22 deltagare, medgav att de hade haft problem.

Tre olika typer av problem kunde identifieras. Den absolut största gruppen (15 kommentarer) handlade om olika program-/app-relaterade problem. Det är inte lätt att hitta den rätta appen eftersom det finns flera olika e-bokformat. Det har funnits problem med att ladda ner e-böcker. Sedan efter nedladdningen har det uppstått

problem med att hitta den nedladdade e-boken på ens läsapparat. Det nämndes att det är enklare att läsa via en webbläsare.

”Obekväma, 10 olika format på böckerna, inget bra program att läsa dem på”

Man, född 1995

”Jag har haft problem att öppna elib böcker, som man extra behöver ladda ner. Ebrary, som går att läsa online, fungerar mycket bättre.”

Kvinna, född 1985

”Problem med att ladda ner och öppna e-boken. Att söka efter ett specifikt ord fungerar inte alltid om det är en bok med många sidor. Dålig överskådlighet, jobbigt att hela tiden hoppa mellan innehållsförteckning och ett visst kapitel.”

Kvinna, född 1985

Därtill finns det två mindre grupper när det gäller problem med e-böcker. Den ena (4 kommentarer) handlar om att hitta böcker inte är så lätt.

”Svåra att hitta, t.ex. Nellyportalen är jobbig”

Kvinna, född 1995

Den andra mindre gruppen (2 kommentarer) handlar om att läsa på skärm.

”Jag har problem att koncentrera mig på texten när jag läser den från en skärm. Jag anser att det är mycket svårare att komma ihåg var viktig information man behöver finns i e-boken då man inte kan bläddra som en med vanlig.”

Man, född 1995

En av dem som svarade att hon eller han hade haft problem med e-böcker gav inget exempel på problem hon eller han hade stött på.

På fråga nummer 15 i frågeformuläret ”Hur lång lånetid är bäst för e-böcker enligt dig?” svarade 84 respondenter. Respondenterna verkar för mestadels vara nöjda med de nuvarande lånetider som är 28 eller 14 dagar. Nästan hälften av de som svarade på

frågan, 41 respondenter, ansåg att fyra veckor eller 30 dagar eller en månad skulle vara den bästa lånetiden för e-böcker. 12 respondenter önskade sig en aning längre lånetider, 2–3 månader. Medan 9 respondenter skulle nöja sig med lite kortare lånetider, det vill säga 2–3 veckor.

”1 mån, eller åtminstone längre än de tryckta böckerna så att man skulle ha större nytta av att låna e-boken. Är lånetiden samma väljer jag hellre tryckt bok”

Kvinna, född 1989

”ca 1 månad, så man behöver inte hela tiden ladda om den”

Kvinna, född 1989

8 respondenter ville ha samma lånetider som för de tryckta, det vill säga 28 eller 14 dagar. 6 respondenter ville ha obegränsad lånetid. 4 respondenter visste inte ens att e-böcker hade lånetider.

”Förstår inte varför e böcker behöver lånetid den är ju digital upplagan är inte begränsad.”

Man, född 1994

3 deltagare svarade att en lånetid som är längre än 3 månader skulle vara den bästa för e-böcker. En deltagare visste inte vad som kunde vara den bästa lånetiden. 49 deltagare valde att inte svara på frågan.

Två deltagare gav två svar: lånetider både för skön- och kurslitteratur. Eftersom denna studie fokuserar sig på grundexamenstuderandena vid Åbo Akademi valdes enbart svaret som gällde studierelaterade litteratur.

4.4 Attityder gällande e-böcker och läsning

Studerandenas attityder till e-böcker utreddes med hjälp av två frågor. I den första presenterades 9 olika egenskaper som studerandena bads att förknippa antingen med e-böcker eller tryckta böcker eller med båda. Egenskaperna förknippade med läsning var:

- Behaglig läsupplevelse
- Är lätt att läsa
- Upplevelserik
- Effektiverar inläringen
- Trovärdig
- Lätt att skaffa
- Tillgänglig
- Lätt att hitta information
- Krånglig

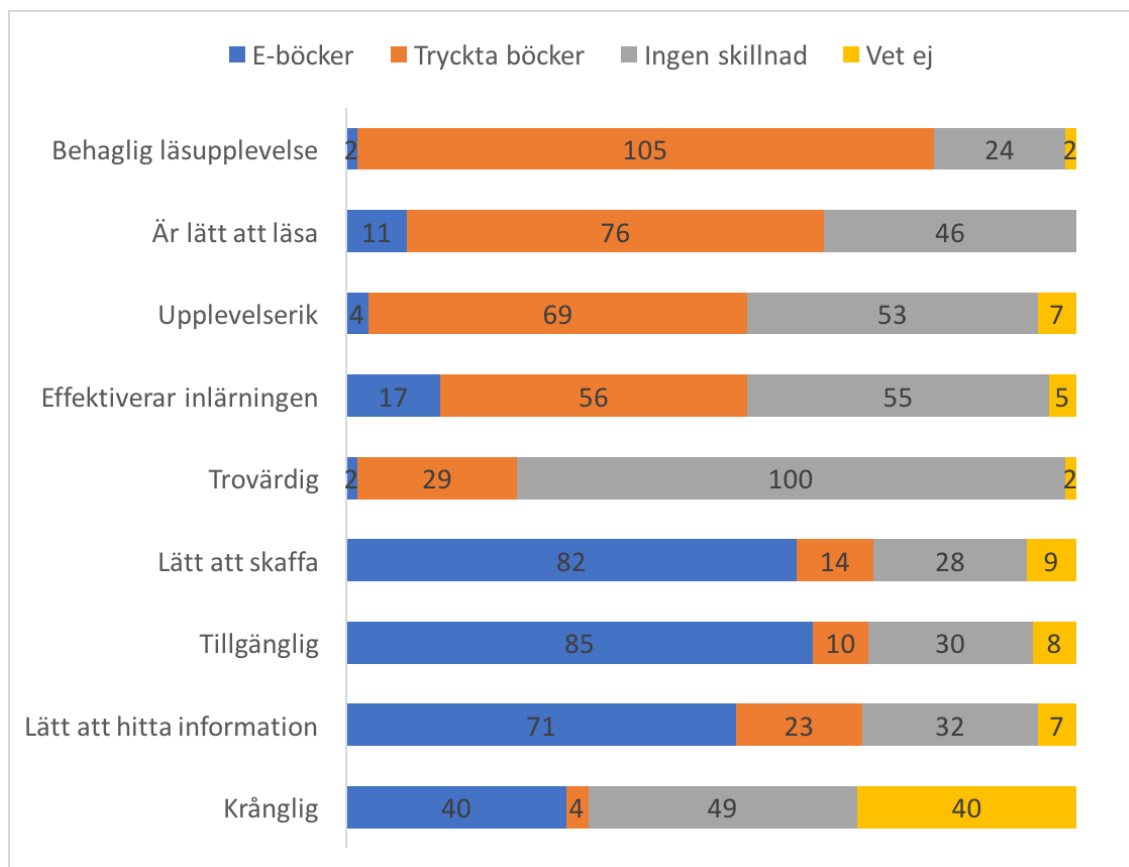

Diagram 15: Egenskaper förknippade med läsning (n=133)

Majoriteten, 79 procent (105 svar), av respondenterna ansåg att tryckta böcker erbjuder en behaglig läsoplevelse. För 18 procent (24 svar) spelar bokformatet ingen roll. 2 procent (2 svar) prefererade e-böcker då det gäller behaglig upplevelse. 2 procent (2 svar) svarade ”Vet ej”.

Egenskapen ”Är lätt att läsa” fick 57 procent (76 svar) att välja tryckta böcker. Formatet spelade ingen roll för 35 procent (46 svar). 8 procent (11 svar) ansåg e-böcker vara lätt att läsa.

Lite över hälften, 52 procent (69 svar), förknippade tryckta böcker med egenskapen upplevelserik. För 40 procent (53 svar) spelade formatet ingen roll. 3 procent (4 svar) förknippade upplevelserik med e-böcker. 5 procent (7 svar) valde svarsalternativet ”Vet ej”.

Vid valet av vilket format som mest effektiverar inläringen blir det lika bra som en oavgjord match mellan alternativen tryckta böcker och ingen skillnad. 42 procent (56

svar) ansåg att tryckta böcker effektiviserar inläringen, medan 41 procent (55 svar) ansåg att formatet spelar ingen roll. E-böcker blev valet för 13 procent (17 svar) av deltagarna. 4 procent valde att svara vet ej på frågan om vilket bokformat effektiviserar inläringen.

Bokformatet spelar ingen roll i fråga om trovärdighet. 75 procent av deltagarna (100 svar) ansåg att det inte finns någon skillnad mellan e- och tryckta böcker när det handlar om trovärdighet. 22 procent (29 svar) förknippade tryckta böcker med egenskapen trovärdig. 2 procent (2 svar) valde e-böcker. Vet ej blev svaret för 2 procent (2 svar).

När det gäller egenskapen "lätt att skaffa" är det e-böckerna som vinner klart. 62 procent (82 svar) ansåg att e-böckerna är lätta att skaffa. För 21 procent (28 svar) spelar bokformatet ingen roll. 11 procent (14 svar) förknippar egenskapen "lätt att skaffa" med tryckta böcker. 7 procent av deltagarna (9 svar) valde alternativet "vet ej".

E-böcker anses vara mer tillgängliga än tryckta böcker. 64 procent (85 svar) valde e-böcker vid frågan om egenskapen tillgänglig. För 23 procent (30 svar) spelade bokformatet ingen roll. Tryckta böcker stämplades med egenskapen tillgänglig av 8 procent av respondenterna (10 svar). 6 procent (8 svar) visste inte hur det stod med tillgängligheten.

E-böcker fick det största medhålllet när det gäller att hitta information i en bok. Över hälften av respondenterna, det vill säga 53 procent (71 svar), menade att det är lättast att hitta information i en e-bok. För en fjärdedel, 24 procent (32 svar), var bokformatet irrelevant. 17 procent (23 svar) flaggade för tryckta böcker. 5 procent (7 svar) svarade 'vet ej'.

Den sista egenskapen var 'krånglig'. Tryckta böcker ägnades bara 3 procent (4 stycken) av svaren. De andra tre svarsalternativ fick ungefär en tredjedel av svaren var. För 37 procent (49 svar) spelade bokformatet ingen roll i fråga om krånglighet. 30 procent av respondenterna (40 svar) förknippade egenskapen 'krånglig' med e-böcker. Lika många respondenter eller 30 procent valde att svara 'vet ej'.

I den andra delen av attitydmätningen mättes studerandenas attityder genom att kolla om de håller eller inte håller med vissa påståenden som handlar om e-böcker och läsning. Intervallet av svarsalternativ gick från ”1 Håller inte alls med” till ”4 Håller helhjärtat med”. Alternativet ”Ingen åsikt” fanns också med.

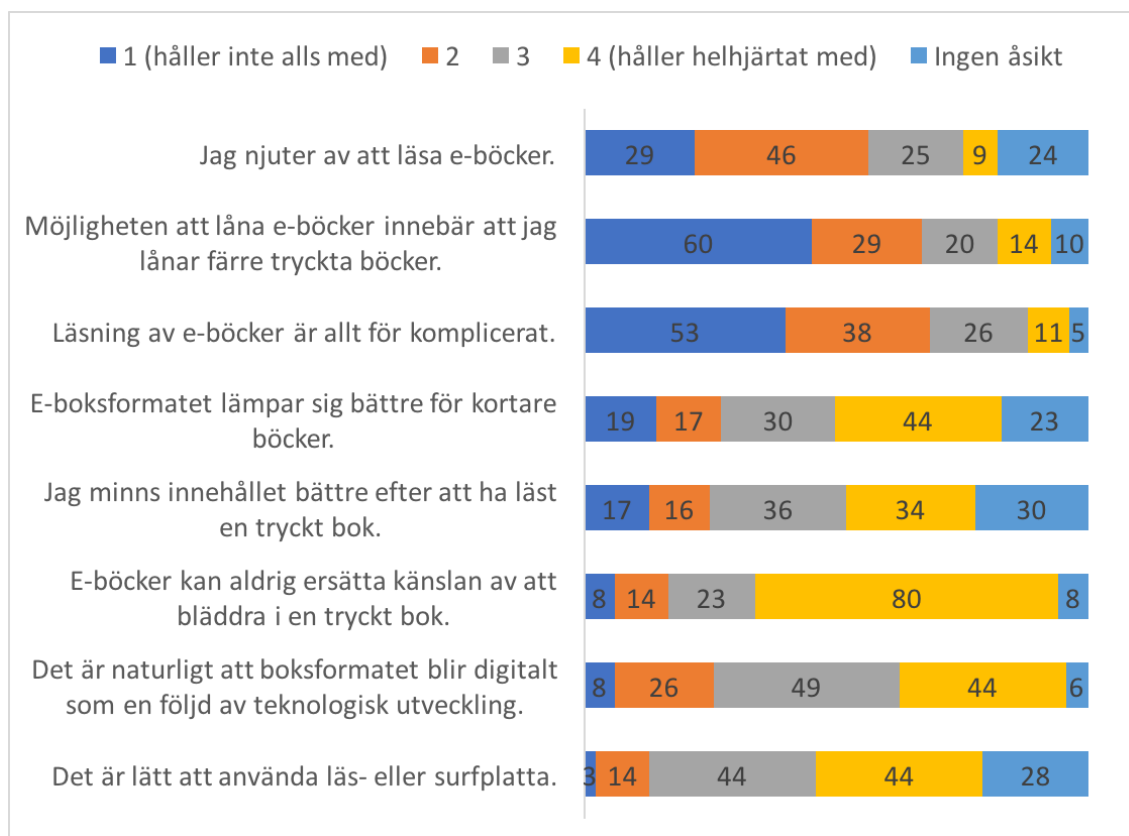

Diagram 16: Attityder gällande läsning (n=133)

57 procent (75 svar) av respondenterna njuter inte av att läsa e-böcker medan 26 procent (34 svar) gör det. 18 procent (24 svar) hade ingen åsikt om njutningen.

Möjligheten att låna e-böcker minskar inte lån av tryckta böcker. För 67 procent (89 svar) av respondenterna innebär möjligheten att låna e-böcker inte att de skulle låna färre tryckta böcker än tidigare. 26 procent (34 svar) var av motsatta åsikt. 8 procent (10 svar) hade ingen åsikt om saken.

De flesta av respondenterna anser är att läsning av e-böcker inte är svårt. 69 procent (91 svar) var av motsatta åsikt än påståenden ”läsning av e-böcker är allt för

komplikerat". 28 procent (37 svar) håller med påståenden. 4 procent (5 svar) hade ingen åsikt.

E-böcker anses vara bättre format för kortare böcker. Över hälften av respondenterna, det vill säga 56 procent (74 svar), håller med påståenden "E-bokformatet lämpar sig bättre för kortare böcker". 27 procent (36 svar) var av motsatt åsikt. 17 procent (23 svar) hade ingen åsikt om saken.

Innehållet i en tryckt bok bevaras bättre i minnet än innehållet i en e-bok. 53 procent (70 svar) av respondenterna tycker att de minns innehållet bättre efter att ha läst en tryckt bok. En fjärdedel, 25 procent (33 svar) av respondenterna håller inte med påståendet. Nästan lika många respondenter, 23 procent (30 svar) hade ingen åsikt om att hur de minns innehållet.

Respondenternas känslor gällande tryckta respektive e-böcker är mycket olika. 77 procent (103 svar) av respondenterna håller med påståendet "E-böcker kan aldrig ersätta känslan av att bläddra i en tryckt bok". 17 procent (22 svar) anser att detta inte stämmer. 6 procent (8 svar) hade ingen åsikt om känslor.

De studerande vid Åbo Akademi som svarade på enkäten ser bokens framtid som digital. 70 procent (93 svar) av respondenterna anser att det är naturligt att bokformatet blir digitalt. 26 procent (34 svar) håller inte med tanken om bokens digitala framtid. 5 procent (6 svar) hade ingen åsikt.

Åbo-studerandena är bekväma med läs- och surfplattor. 66 procent (88 svar) håller med påståendet "Det är lätt att använda läs- eller surfplatta", medan bara 13 procent (17 svar) är av motsatt åsikt. 21 procent (28 svar) av respondenterna hade ingen åsikt om läsapparat.

5 DISKUSSION

I det sista kapitlet förs en dialog mellan denna pro gradu-undersökning och andra undersökningar som har gjorts tidigare och nämnts i denna rapport. I kapitlet diskuteras också studiens pålitlighet, begränsningar samt förslag om framtida forskning.

5.1 Studerande och e-böcker

Syftet med denna avhandling är att öka kunskapen om huruvida grundexamensstuderande använder e-böcker och på vilket sätt. Avsikten var att få svar på följande forskningsfrågor:

- 1) Hur använder grundexamensstuderande vid Åbo Akademi e-böcker?
- 2) Hur förhåller grundexamensstuderande sig till e-böcker?

Ordet ”resonemangsäktenskap” i underrubriken till denna avhandling avslöjar redan naturen av studerandenas förhållande till e-böcker. Man är ihop men varma känslor saknas. Det viktigaste resultatet som kom fram i denna undersökning är att grundexamensstuderande vid Åbo Akademi föredrar tryckta böcker. Detta är inte överraskande, utan i linje med andra undersökningar som har gjorts om studerandes e-boksanvändning och som presenterades i kapitel 2.2 Studerandes e-boksanvändning i denna avhandling.

Orsaker till att den tryckta boken är en suverän vinnare i duellen mellan den tryckta och e-boken ligger inte enbart i egenskaper hos tryckta böcker, utan också i de egenskaper som finns hos e-böcker.

Tryckta böcker ger en behagligare läsoplevelse och de är lätta att läsa. Samma resultat kom fram också i Rowlands (2007) studie. Även Jamalis, Nicholas och

Rowlands (2009) studie bekräftar detta. I deras studie kom det även fram att det är lättare att koncentrera sig då man läser en tryckt text. Detta kom även fram i denna pro gradu-undersökning: Att läsa tryckta böcker effektiverar inläringen och man minns innehållet bättre efter att ha läst en tryckt bok. Kivinen (2015) fick likadana resultat när hen undersökte studerande vid Jyväskylä universitet; det är effektivare att läsa på papper med tanke på inläring. Även Rafiq och Warraich (2019) fick motsvarande resultat i sin undersökning om pakistanska medicine studerandes uppfattning om e-böcker.

Det som verkar förhindra eller åtminstone minska studerandes användning av e-böcker är för det mesta tekniska orsaker. E-böcker kan anses vara till en viss grad besvärliga. I denna undersökning kom det speciellt fram i samband med att låna eller ladda ner böcker via biblioteket. Det finns för många olika läsprogram som alla har lite olika användargränssnitt. Därtill orsakar DRM (digital rights management eller förvaltning av digitala rättigheter) problem när det inte går att kopiera text från en e-bok. Detta kom fram också i en studie som var gjord av ProQuest (McKiel, 2016). Att det finns olika restriktioner (man får inte skriva ut text eller ladda ner boken) kan leda till frustrationer. I samma studie lyftes också upp olika e-bokformat som en frustrerande faktor. Dessa tekniska motgångar kan påverka attityder till användning av e-böcker som TAM-modellen visar.

Tekniska problem borde beaktas på fullt allvar. Har man en positiv uppfattning om att det är lätt att använda e-böcker, leder detta till en positiv läsoplevelse vilket i sin tur leder till fortsatt användningen av e-böcker. Detta kom fram i en undersökning av Jin (2014) och också av Letchumanan och Muniandy (2013) samt Aharony (2014). I denna undersökning kom det dock fram att e-bokläsande inte är allt för komplicerat för största delen av respondenterna, vilket positivt påverkar den uppfattade lättanvändbarheten som i sin tur påverkar attityden till användning av e-böcker eller systemet som det står i TAM-modellen.

Fast de flesta av deltagarna i denna undersökning medgav att de helst läser tryckta böcker, används e-böcker också. Det kan vara fråga om tillgänglighet ("Den tryckta boken var inte tillgänglig"), men också om motiv att läsa. Studerandes motiv till läsning påverkar valet av bokformat. Enligt denna pro gradu-undersökning läser

studerande hellre tryckta böcker då de läser för en tent. Bokformatet spelar mindre roll när det gäller att läsa för att kunna skriva en uppsats. Då räcker det oftare med lässtrategier som är förknippade med ytläsning, såsom bläddring och scanning (Lopatovska & Sessions, 2016). ”Jag bläddrade i boken” och ”Jag utnyttjade sökfunktionen och letade efter specifik information” var de mest valda svarsalternativen på frågan ”Hur läste du e-boken?”.

Som det kom fram i denna undersökning ser studerande bokens framtid som elektronisk. Men i nuläget, hur kunde man på ett bibliotek öka studerandes villighet att läsa e-böcker? Det kom fram att olika läsprogram och e-boksplattformer irriterar och frustrerar potentiella och nuvarande e-boksläsare. Dessa är antagligen frågor som åtgärdas med tiden när program och system utvecklas och förbättras. Därtill har studierna (Rowlands et al., 2007 & Jamali et al., 2009) visat att användning av e-böcker växer om böckerna är med i bibliotekskatalog. I katalogen borde också finnas länkar till e-böckerna (Grigson, 2011).

Caporn et al. (2011) lyfter fram ett sätt till att locka studerande att gripa tag i e-böcker. Praktisk handledning i hur e-böcker används minskar tröskeln till att läsa en e-bok. En bra målgrupp är första årets studerande. Caporn et al. påstår att första årets studerande är mer öppna för förändringar. Detta skulle innebära att det finns behov för handledning i informationskompetens i ett tidigt skede av studier (ibid.).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att grundexamensstuderande vid Åbo Akademi läser e-böcker om den tryckta boken inte är tillgänglig eller om boken finns bara som e-bok. Enligt dem lämpar e-böcker bäst för att snabbkolla fakta när man skriver en uppsats. Fast e-böcker aldrig kan ersätta känslan av att bläddra i en tryckt bok, har studerandena hittat också goda sidor hos e-böcker: De är mer tillgängliga och de har bättre sökfunktioner.

Om kärleken för tryckta böcker är större än för e-böcker i nuet, vet man aldrig hur morgondagen ser ut. Enligt respondenterna är det naturligt att bokformatet blir digitalt som en följd av den tekniska utvecklingen. Men man minns alltid sin första kärlek.

5.2 Metodval

Att samla in information visade sig vara problematiskt. Det gick inte att få studerandes e-postadresser för att dela ut enkäten vilket gjorde ett slumpmässigt urval omöjligt. Alternativet var då att anlita ämnesföreningar och deras e-postlistor. Därtill delades det ut flygblad på kårkaféerna och på Åbo Akademis bibliotek. Deltagarna i enkäten valde att svara på den vilket gör att svarargruppen bildade ett självselekerat sampel. Detta innebär att det inte var ett representativt urval av populationen det vill säga grundexamensstuderandena vid Åbo Akademi.

Trots detta lyckades studien samla in information från 133 grundexamensstuderande om deras e-boksrelation. Dessa svar utgör en bas från vilken man kan göra beräkningar och dra slutsatser om studerandes e-boksanvändning och deras attityder till e-böcker.

Vid vissa frågor fick man svara på med egna ord om man ville. Det skulle ha varit till nytta att intervjua en del av deltagarna för att få djupare information om deras observationer om e-böcker. En kvantitativ studie når inte djupet.

5.3 Studiens begränsningar och förslag till fortsatt forskning

Denna undersökningsprocess har väckt många idéer om fortsatt forskning. E-böckerna utgör en enorm källa för olika utredningar och undersökningar.

Hela denna pro gradu-process tog beklagligen en ganska lång tid. Enkäten om e-böcker var tillgänglig för fyra år sedan. Det skulle vara ytterst intressant att upprepa undersökningen med samma enkät. Hur mycket har studerandes attityder till och användning av e-böcker förändrats? Eller har de förändrats? För att få en djupare förståelse över e-boksanvändning borde en kvalitativ undersökning utföras. Kvantitativ data ger en överblick över ämnet, men vill man gå djupare in i ämnet är kvalitativ undersökning det enda alternativet.

Det som blev obeaktad i denna studie var studerande med läshinder. Detta är någonting som kan tas i beaktande i fortsatt forskning. Tillgänglighet är en viktig aspekt även vid studier.

Om e-böcker i framtiden blir alltmer populärare och användningen av tryckta böcker skulle minska, hur skulle en sådan utvecklingslinje påverka biblioteksrum? Om biblioteket inte längre är ett rum med böcker på hyllorna, vad händer med biblioteken? Om allt material är i digital form, behövs det fysiska biblioteket längre? Vad är ett bibliotek utan böcker?

Referenser

- Aharony, N. (2014). "The effect of personal and situational factors on LIS students' and professionals' intentions to use e-books", *Library & Information Science Research*, vol. 36, no. 2, 106–113.
- Armstrong, C. & Lonsdale, R. (2011). "Introduction" i *E-books in libraries. A practical guide*, eds. K. Price & V. Havergal, Facet, London, England, xxi–xl.
- Armstrong, C. (2008). "Books in a virtual world", *Journal of Librarianship and Information Science*, vol. 40, no. 3, 193–206.
- Bagozzi, R.P. (2007). "The Legacy of the Technology Acceptance Model and a Proposal for a Paradigm Shift", *Journal of the Association of Information Systems*, vol. 8, no. 4, 244–254.
- Caporn, S., Bryant, L., Foster, K. & Ransley, E. (2011). "Engaging students with e-books in further education" in *E-books in libraries. A practical guide*, eds. K. Price & V. Havergal, Facet Publishing, London.
- Chen, S., Li, S. & Li, C. (2011). "Recent Related Research in Technology Acceptance Model: A Literature Review", *Australian Journal of Business and Management Research*, vol. 9, no. 1, 124–127.
- Corlett-Rivera, K. & Hackman, T. (2014). "E-Book Use and Attitudes in the Humanities, Social Sciences, and Education", *portal: Libraries and the Academy*, vol. 14, no. 2, 255–286.
- Darnton, R. (2009). *The case for books : past, present, and future*, Public Affairs, New York, NY.
- Davis, F.D. (1989). "Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology", *MIS Quarterly*, vol. 13, no. 3, 319–340.
- Davis, F.D., Bagozzi, R.P. & Warshaw, P.R. (1989). "User Acceptance of Computer Technology: A Comparison of Two Theoretical Models", *Management Science*, vol. 35, no. 8, 982–1003.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund.
- DeStefano, D. & LeFevre, J. (2007). "Cognitive load in hypertext reading: A review", *Computers in Human Behavior*, vol. 23, no. 3, 1616–1641.
- Dooley, J. (2011). "E-books for higher education" i *E-books in libraries. A practical guide*, eds. K. Price & V. Havergal, Facet Publishing, London.

- Ford, N. (2015). *Introduction to information behaviour*, Facet, London.
- Gravett, K. (2011). "Providing guidance, training and support for readers using e-books" in *E-books in libraries. A practical guide.*, eds. K. Price & V. Havergal, Facet Publishing, London.
- Grigson, A. (2011). "Making e-book collections visible to readers" in *E-books in libraries. A practical guide*, eds. K. Price & V. Havergal, Facet Publishing, London.
- Gromov, G. (2020). *Roads and Crossroads of Internet History*. Hämtad 3 augusti 2020 från <http://history-of-internet.com/#8>.
- Göritz, A.S. (2016). "Incentives in Web Studies: Methodological Issues and a Review", *International Journal of Internet Science*, vol. 1, no. 1, 58–70.
- Han, S. (2003). *Individual Adoption of IS in Organisations: A Literature Review of Technology Acceptance Model*, Turku Centre for Computer Science, Turku.
- Helmersson, D. (2017). *E-bok*. Hämtad 8 juni 2017 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/e-bok>.
- Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1991), *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund.
- Ingwersen, P. & Järvelin, K. (2005). *The turn : integration of information seeking and retrieval in context*, Springer, Dordrecht, Netherlands.
- Jamali, H.R., Nicholas, D. & Rowlands, I. (2009). "Scholarly e-books: the views of 16,000 academics", *Aslib Proceedings*, vol. 61, no. 1, 33–47.
- Jin, C. (2014). "Adoption of e-book among college students: The perspective of an integrated TAM", *Computers in Human Behavior*, vol. 41, 471–477.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Johansson, G. (2003), *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, Liber, Malmö.
- Kazarnowicz, M. (2018). *Skickar du nyhetsbrev eller skräppost?*. Hämtad 5 mars 2020 från <https://www.berghs.se/artiklar/skickar-du-nyhetsbrev-eller-skrappost/>.
- Khan, Ahmed; Bhatti, Rubina & Khan, Asad (2016). "E-books usage by agricultural, engineering and social science students in selected universities of Pakistan", *The Electronic Library*, vol. 34, no. 6, 958–973.
- Kivinen, N. (2015). "E-kirja tulevaisuuden kurssikirjana – saatavuus ratkaisee", *Signum*, vol. 47, no. 3, 22–26.
- Kortelainen, T. (2016). "Painettu vai e-aineisto yliopisto-opiskelussa: opiskelijoiden suosimat lukuformaatit", *Informaatiotutkimus*, vol. 35, no. 4, 15–25.

- Lazarus, R.S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*, Springer Publishing Company, New York.
- Lebert, M. (2009). *A Short History of eBooks*. NEF, University of Toronto, Toronto.
- Legris, P., Ingham, J. & Colletette, P. (2003). "Why do people use information technology? A critical review of the technology acceptance model", *Information & Management*, vol. 40, no. 3, 191–204.
- Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E. & Rautopuro, J. (2017). *Lukutaito luodaan yhdessä. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016)*, Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä.
- Letchumanan, M. & Muniandy, B. (2013). "Migrating to e-book: A study on perceived usefulness and ease of use", *Library Hi Tech News*, vol. 30, no. 7, 10–15.
- Lopatovska, I. & Sessions, D. (2016). "Understanding academic reading in the context of information-seeking", *Library Review*, vol. 65, no. 8/9, 502–518.
- Mangen, A., Walgermo, B.R. & Brønnick, K. (2013). "Reading linear texts on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension", *International Journal of Educational Research*, vol. 58, 61–68.
- McKiel, A. (2016). "ATG Special Report — ProQuest's 2016 Global Student and Researcher eBook Survey", *Against the Grain*, no. November, 73–112.
- Nationalbiblioteket (2020). *Vetenskapliga bibliotekens statistikdatabas*. Hämtad 18 januari 2020 från <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/?orgs=3%2C6%2C8%2C9%2C31%2C50%2C56%2C74%2C76%2C78%2C81%2C83%2C85%2C90%2C92%2C96%2C101%2C105%2C107%2C109%2C111%2C264%2C526%2C598%2C636%2C655%2C689%2C700%2C737%2C757&years=2002%2C2018&stats=2%2C518%2C521#results>.
- Nationalencyklopedin. (2015). Hämtad den 15 november 2015 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/e-bok>.
- Pettigrew, K.E., Fidel, R. & Bruce, H. (2001). "Conceptual Frameworks in Information Behaviour", *Annual Review of Information Science and Technology*, vol. 35, no. 1, 43–78.
- Potnis, D., Deosthali, K., Zhu, X. & McCusker, R. (2018). "Factors influencing undergraduate use of e-books: A mixed methods study", *Library and Information Science Research*, , no. 40, 106–117.
- Project Gutenberg (2020). *General FAQ. G.1: What is Project Gutenberg?* Hämtad den 3 augusti 2020 från <http://history-of-internet.com/#8>.

- Rafiq, S. & Warraich, N. (2019). "Medical undergraduate students' perception towards the use and non-use of e-books: a case from Pakistan", *Collection and Curation*, vol. 38, no. 2, 32–38.
- Rowlands, I., Nicholas, D., Jamali, H.R. & Huntington, P. (2007). "What do faculty and students really think about e-books?", *Aslib Proceedings*, vol. 59, no. 6, 489–511.
- Savolainen, R. (2003). "Informationssökning och informationsbehov" i *Introduktion till informationsvetenskapen*, eds. I. Mäkinen & K. Sandqvist, Tampere University Press, Tampere, 69–102.
- Stock, W.G. & Stock, M. (2013). *Handbook of Information Science*, De Gruyter Saur, Berlin/Boston.
- Suarez, Michael F. & Woudhuysen, H. R. (2013). *The book. A global history*. Oxford University Press, Oxford.
- Sulkunen, Sari (2012). Suomalaisnuorten lukutaidon ja lukuharrastuksen muuttuminen vuodesta 2000. Teoksessa Sari Sulkunen & Jouni Välijärvi (toim.) *PISA09. Kestävä osaamisen pohja? Opetus- ja kulttuuriministeriö: Helsinki*.
- Taylor, S. & Todd, P.A. (1995). "Understanding Information Technology Usage: A Test of Competing Models ", *Information Systems Research*, vol. 6, no. 2, 144–176.
- Tuten, T.L., Galesic, M. & Bosnjak, M. (2004). "Effects of Immediate Versus Delayed Notification of Prize Draw Results on Response Behavior in Web Surveys", *Social Science Computer Review*, vol. 22, no. 3, 377–384.
- Unesco (2017). Recommendation concerning the International Standardization of Statistics Relating to Book Production and Periodicals. Hämtad 9 augusti 2017 från http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13068&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.
- Van Peer, W., Hakemulder, F. & Zyngier, S. (2012). *Scientific methods for the humanities*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Venkatesh, V. & Davis, F.D. (2000). "A Theoretical Extension of the Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Field Studies", *Management Science*, vol. 46, no. 2, 186–204.
- Wilson, T.D. (2016). A general theory of human information behaviour In Proceedings of ISIC, the Information Behaviour Conference, Zadar, Croatia, 20-23 September, 2016: Part 1. *Information Research*, 21(4). Hämtad 8 juni 2017 från <http://InformationR.net/ir/21-4/isic/isic1601.html>.

- Wilson, T. & Walsh, C. (1996). *Information behaviour: an interdisciplinary perspective*, British Library Research and Innovation Centre.
- Wilson & T. D. (2000). "Human Information Behaviour", *Informing Science*, vol. 3, no. 2.
- Wästlund, E., Reinikka, H., Norlander, T. & Archer, T. (2005). "Effects of VDT and paper presentation on consumption and production of information: Psychological and physiological factors", *Computers in Human Behavior*, vol. 21, no. 2, 377–394.
- Åbo Akademi (2016). *Studering vid Åbo Akademi per 31.12.2015*.
- Åbo Akademi (2020). *Huvudämnet informationsvetenskap*. Hämtad 29 juli 2020 från <https://www.abo.fi/amnen/informationsvetenskap/>.

Bilagor

Bilaga 1: Följebrev

Delta i en enkät om e-böcker och vinn biobiljetter!

Som studerande vid ÅA vet du säkert redan att du har tillgång till ett stort antal e-böcker vid Åbo Akademis bibliotek. Till exempel Ebrary innehåller över 120 000 vetenskapliga e-böcker och via Elib har du tillgång till cirka 12 000 e-böcker.

Nu ska vi studera grundexamstuderandes användning av och attityder till e-böckerna med hjälp av en e-boksenkät.

Du som studerar vid ÅA antingen på kandidat- eller magisternivå är välkommen att delta i enkäten. Enkäten är igång t.o.m 15.2.2016.

Enkäten innehåller 17 frågor/punkter. Det finns bara en öppen fråga, annars kan du svara genom att välja de alternativ som passar dig. Vid behov kan du motivera dina svar. Det tar ungefär bara 10 minuter att fylla i enkäten.

Alla enkätsvar behandlas helt anonymt.

Vi lottar ut biobiljetter (3 x 1 biljett) bland dem som svarat på enkäten och gett sin e-postadress. Vinnarna kontaktas per e-post i februari.

Om du har några funderingar eller frågor angående enkäten kan du kontakta anne.suvanto@abo.fi eller hennes handledare professor Gunilla Widen på gunilla.widen@abo.fi.

> Ta del i e-boksenkäten: <https://survey.abo.fi/lomakkeet/7217/lomake.html>

Tack för hjälpen!

Bilaga 2: Frågeformulär

Studerandenas attityder till och användning av e-böcker

Blankett är tidsinställd: offentlighet inläds 4.1.2016 0.01 och upphör 15.2.2016 23.59

En e-bok är en bok i elektronisk format (t.ex. PDF eller EPUB). E-boken kan läsas på dator, surf- eller läsplatta eller på mobiltelefon.

Denna e-boksenkät innehåller 17 frågor/punkter. Det finns bara en öppen fråga, annars kan du svara genom att välja de alternativ som passar dig. Vid behov kan du motivera dina svar. Det tar ungefär bara 10 minuter att fylla i enkäten.

Tack för din hjälp!

Bakgrundstrågor och -information

1. Vid vilken fakultet studerar du?

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Mitt huvudämne är

2. Studerar du på kandidat- eller magisternivå? Kandidatnivå
 Magisternivå

3. Kön Kvinna
 Man
 Annat

4. Jag är född år

2000

Användning av e-böcker

Ja Nej Vet ej

5. Har du läst e-böcker?

6. Varför har du inte läst e-böcker?

- Jag vill läsa tryckta böcker.
 Kursböckerna som jag behöver finns inte som e-böcker
 Annan/andra orsaker. Vilka?

Jag har inte läst e-böcker eftersom...

Om du svarade nej eller vet ej på punkt 5, kan du hoppa till punkt 16.

7. Hur många böcker har du läst som e-bok? En bok
 Några böcker (2-4)
 Ganska många böcker (5-9)
 Många böcker (10-)
 Kommer inte ihåg

8. Vilka e-böcker har du läst? Välj alla som passar.

- Skönlitteratur
 Kursböcker
 Annan studierelaterad litteratur
 Andra faktaböcker
 Tecknade serier
 Andra böcker. Vilka?

Vilka andra slags böcker har du läst som e-böcker?

9. Vilket format föredrar du när du läser för dina studier?

	Tryckta böcker	E-böcker	Formatet spelar ingen roll, innehållet är viktigast	Vet ej
För tent	☐	☐	☐	☐
För uppsatsskrivning	☐	☐	☐	☐

Lån/medladdning av e-böcker via Åbo Akademi's bibliotek

10. Hur många gånger har du lånat eller laddat ner e-böcker via ÅAB?
- En gång
 - Några gånger (2–4)
 - Ganska många gånger (5–9)
 - Många gånger (10–)
 - Kommer inte ihåg

11. Tänk tillbaka till den tid då du senast lånade en e-bok. Varför valde du en e-bok?

- Jag ville låna boken som e-bok.
- Tryckta versionen var inte tillgänglig.
- Boken fanns enbart som e-bok.
- Den tryckta boken vägde för mycket.
- Orkade inte gå till biblioteket.
- Ville bara snabbkolla en sak.
- Annan orsak. Vilken?

Vilken annan orsak hade du för val av en e-bok?

12. Hur läste du e-boken?

- Jag läste hela boken från början till slut.
- Jag bläddrade i boken.
- Jag utnyttjade sökfunktionen och letade efter specifik information.
- Jag printade ut hela boken eller delar av den.
- På ett annat sätt. Vilket?

På vilket annat sätt läste du e-boken?

13. På vilken apparat läste du e-boken?

- På en bordsdator
- På en laptop
- På en surfplatta, t.ex. iPad
- På en läsplatta, t.ex. Kindle
- På en smarttelefon
- På en annan apparat. Vilken?

På vilken annan apparat läste du e-boken?

14. Har du haft problem med e-böcker?

- Nej
- Ja

Om du svarade ja, hurdana problem har du haft med e-böcker?

15. Hur lång lånetid är bäst för e-böcker enligt dig?

Attityder mot e-böcker

16. Härnäst presenterar vi några egenskaper som kan förknippas antingen med e- eller tryckta böcker eller kanske med båda. Välj det format som bäst går ihop med egenskapen då du läser studierelevanterad litteratur.

	E-böcker	Tryckta böcker	Ingen skillnad	Vet ej
Behaglig läsupplevelse	☐	☐	☐	☐
Är lätt att läsa	☐	☐	☐	☐
Upplevelserik	☐	☐	☐	☐
Effektiverar inläringen	☐	☐	☐	☐
Trovärdig	☐	☐	☐	☐
Lätt att skaffa	☐	☐	☐	☐
Tillgänglig	☐	☐	☐	☐
Lätt att hitta information	☐	☐	☐	☐
Krämlig	☐	☐	☐	☐

17. Vad är din åsikt om följande påståenden? Skalan är från ett (håller inte alls med) till 4 (håller helt hjärtat med).

	1 (inte alls)	2	3	4 (helt hjärtat)	Ingen åsikt
Jag njuter av att läsa e-böcker.	☐	☐	☐	☐	☐
Möjligheten att låna e-böcker innebär att jag lånar färre tryckta böcker.	☐	☐	☐	☐	☐
Läsning av e-böcker är allt för komplicerat.	☐	☐	☐	☐	☐
E-boksformatet lämpar sig bättre för kortare böcker.	☐	☐	☐	☐	☐
Jag minns innehållet bättre efter att ha läst en tryckt bok.	☐	☐	☐	☐	☐
E-böcker kan aldrig ersätta känslan av att bläddra i en tryckt bok.	☐	☐	☐	☐	☐
Det är naturligt att bokformatet blir digitalt som en följd av teknologisk utveckling.	☐	☐	☐	☐	☐
Det är lätt att använda läs- eller surfplatta.	☐	☐	☐	☐	☐

Feedback och utvecklingsidéer

Tack och grattis att du orkat gå igenom hela enkäten! Finns det någonting som du ännu vill lägga till om e-böcker? Vill du ge feedback om enkäten? Eller sända hälsingar till ÅAÖ? Har du utvecklingsidéer om e-böcker? Ordet är ditt!

Vinn biobiljetter

Ge din e-postadress om du vill delta i utlojningen av biobiljetter. Vinnarna kontaktas direkt i början av februari.

Skicka

Bilaga 3: Flygblad

Vi vill veta vad du tycker om e-böcker!

Svara på enkäten i januari 2016.

<https://survey.abo.fi/lomakkeet/7217/lomake.html>

Som studerande vid ÅA vet du säkert redan att du har tillgång till ett stort antal e-böcker via Åbo Akademis bibliotek. Till exempel Ebrary innehåller över 120 000 vetenskapliga e-böcker och via Elib har du tillgång till cirka 12 000 e-böcker.

Tyck till om e-böcker

Nu ska vi granska studerandes användning av och attityder till e-böckerna med hjälp av en e-boksenkät.

Du som studerar vid ÅA antingen på kandidat- eller magisternivå är välkommen att delta i enkäten.

Enkäten är igång t.o.m. 31.1.2016.

Enkäten innehåller 17 frågor/punkter. Det finns bara en öppen fråga, annars kan du svara genom att välja de alternativ som passar dig. Vid behov kan du motivera dina svar. Det tar ungefär bara 10 minuter att fylla i enkäten.

Alla enkätsvar behandlas helt anonymt.

Vinn biobiljetter

Vi lottar ut biobiljetter (2 x 2 biljetter) bland dem som svarat på enkäten och gett sin e-postadress. Vinnarna kontaktas per e-post i februari.

Ta kontakt

Om du har några funderingar eller frågor angående enkäten kan du kontakta anne.suvanto@abo.fi eller hennes handledare professor Gunilla Widen på gunilla.widen@abo.fi.

Svara

Ta del i e-boksenkäten på adressen <https://survey.abo.fi/lomakkeet/7217/lomake.html>.

Bilaga 4: Studerandenas huvudämne

psykologi	20
farmaci	16
historia	10
svenska	9
religionvetenskap	8
datateknik	7
statskunskap	5
biokemi	4
miljöbiologi	4
nordisk historia	4
allmän pedagogik	3
cell- och molekylär biovetenskap	3
folkloristik	2
folkrätt	2
geologi och mineralogi	2
litteraturvetenskap	2
nationalekonomi	2
offentlig förvaltning	2
pedagogik	2
process- och systemteknik	2
redovisning	2
rättsnotarie	2
sociologi	2
engelska	1
etnologi	1
filosofi	1
franska	1
genusvetenskap	1
informationssystem	1
informationsvetenskap	1
internationell marknadsföring	1
juridik	1
kemi	1
konst	1
logopedi	1
matematik	1
nordisk folkloristik	1
offentlig rätt	1
tyska	1
utvecklingspsykologi	1